Масса а мехкашкара пролетареш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО

(С В Е Т)

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГІалгІай обкома, Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Советеи Министрий Советеи орган

Орган Чечено - Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР.

ГАЗЕТА АРАДУВЛ 1923 ШЕРА ДЕНЗ ◆ № 15 (4461). ◆ ЕРА, 4 февраль 1971 шу. Мах 2 кеп.

ПАРТИЙНИ СЪЕЗДА НАКЪАДОЛХАШ

XXIV

КАГИРХОШТА — КОММУНИСТИЧЕСКИ КХЕТАМ

Кагирхой Российски коммунистически Союза III-ча Ерриг-российски съезде ше къамаьл деш В. И. Ленина аьннад: «Кагирхой Союз а, хІаьта иштта коммунизмага бовла ловш бола берриге кагирхой а декхарийла ба коммунизм Іомае». Комсомола программни документ а хинна дІаэттар цига В. И. Ленина белгалдаьккха декхараш.

Уж васкеташ сийленца кхоачаш а деш советски кагирхой хьабоагІа вай мехка коммунизм хьалъеча даим хьалхарча мугІарашка латташ. Ленински комсомола никъ — из ба парте планаш кхоачашъяра лоаттабеча къовсама, къахьегамен коталонийн никъ. Советски халкъа историна цІаккха дицлургдоацаш юкъедахад комсомольцийн кагирхойн турпал гІулакхаш. Шоай низи хьаькъали кхо ца деш турпал къахьегаш ба комсомольцаши кагирхойи тахан а. Цар къахьегам вайна гу заводашкара, колхозий аренашкара космос караерзаеча кхаччалца. Къонача тІехьено сийленца хьалкхоаб даьй революционнийн къахьегамен традицеш.

Хьамсарча парте хьалхашка оттадаь декхараш сийленца кхоачашдеш, Ленина васкетегІа баха а къахьега а Іомалуш хьабоагІа вай республика комсомольцаши кагирхойн. Къахьегама коталонашца белгалдаьккхар цар ленински юбилейни шу, хІаьта иштта кІоаргга Іомайир ленински теоретически тІехьале. Нохч-ГІалгІайчен къахьегамхоша пятилетка ханал хьалха кхоачашъяра лоаттабеча къовсаме а хьалхарча мугІарашка лаьттар уж.

В. И. Ленина васкеташ кхоачаш а деш, вай парте даим йоакхо ю къона тІехье коммунистически кхетамца хьалкхеяра. Боккха лоархІам болаш ба цу даькъе «ВЛКСМ 50 шу дизарахи кагирхошта коммунистически кхетам баларахи» бола КПСС ЦК соцам. Парте дІадех массе оагІорахьара дегІабаьхка, йоккха образовани йола, политически сакхетам лакха бола, коммунизм бахьан шоай са ца кходеш къовсам лоаттабергбола бІухой хьалкхебелга.

Цу хьакъехьа республика комсомольски организацеша дика опыт Іоаяьй ленински юбилейни шера. Кагирхошта коммунистически кхетам балара корааьй дика керда формаши методаши: ЧІоагІа лоархІам болаш дукха хІама чулоацаш форма хилар юбилейни шера комсомольски балха юкъеена Ленински зачет.

ХІанз республика комсомольски организацешка КПСС XXIV-ча съезда сийна чакхйоалаш латт Ленински зачета шоллагІа этап. Цунна юкъе дакъа лоацаш ва 103 эзар зІамига саги йоІи. Эзараш болча къонача производственникаша къахьег «Съезда хьалхара хІара ди ударни дергда вай» яхача девизах. Партийни съезда цар кийчду коллективни а хІаране къаьст-къаьста а къахьегама совгІаташ.

Кагирхошта коммунистически кхетам балара боккха лоархІам болаш я кагирхой политически просвещене система. Укх шера республике комсомольски политически дешар дешаш ва 11 эзар комсомолец. Партийни дешара системе шоай знанеш лакхъеш ва 4 эзар комсомолец. Партийни организацеша комсомольски политсете хьожаваьв 275 коммунист.

Республика комсомольски организацеша чІоагІа йоакхо ю кагирхой къахьегам безаш хургболаш хьалкхебара, хьал а кхоаб дегІа а кхувл къахьегама сийлен традицеш. Шерра баьржаб коммунистически къахьегама тІехьара болам, эзараш болча кагирхоша дакъа лоац социалистически яхьа тайп-тайпарча формашка.

Традици а хинна дІаэттад хьалха латтарий сий делга, болхлой классе къона саг хьаэцар белгалдоаккхилга, дикагІболча производственникашца вІашагІбетталулга.

Республика кагирхоша походаш ю сийлен моттигашка гІолла, дакъа лоац тайп-тайпарча тІема ловзарашка.

Дуккхача комсомольски организацешка дика вІаштІехьдаьккхад Советски Эскаре гІулакх де болхараш торжественно накъабоахилга, керда обрядаши традицеши вахара юкъекхухьилга.

Кагирхошта коммунистически кхетам балара хьакъехьа карагІдаьннарех кхы а дувца йиш я. Цхьабакъда, кхоачамбоацараш а ла цу балха юкъе. Цхьайолча моттигашка дукха формализм нийслу кагирхошта юкъе беча балхаца. Зуламе гІулакхаш леладеш кагирхой а хул. Дуккхача предприятешка, колхозашка, совхозашка къонача производственникаша телхаю къахьегама дисциплина. Цхьайолча партийни организацеша лерттІа кулгалдац кагирхошта юкъе беча балха.

Цу тайпара хьал вІалла ла мегаргдац. ХІанз, социализманеи капитализманеи юкъера идеологически къовсам ирбеннача хана, къаьстта теркам тІабахийта беза кагирхошта коммунистически кхетам балара гІулакх тоадара.

КПСС Центральни Комитета «Красноярски краевой партийни организаце комсомола кулгалдара балхах» ше тІайийцача соцам тІа партийни организацеш декхарийла яьй комсомола кулгалделга цІенхаштта тоаде.

Эггара хьалха теркам тІабахийта беза юбилейни шера Іоаяьча опытах бизза пайда эцара. Массанахьа а шерра балха юкъеяхьа еза толашагІйола методаши формаши. Кагирхой политически просвещене системе пропагандисталла дукхагІа хьежабе беза коммунисташ. Лакхача идейни боарамах чакхъяха еза занятеш.

ДІахо а терко е еза сийлен моттигашка гІолла походаш яра, тІемеи къахьегамеи ветеранашца вІашагІбеттабалара, Советски Эскаре гІулакх де болхараш торжественно накъабоахилга, комсомольски хьисапе саг йоалаелга санна дола деноп дездара, керда обрядаши традицеши вахара юкъекхахьара.

ЛоархІаме да къахьегам безаш кагирхой хьалкхебар. Цу даькъе хІара предприяте, боахаме шерра пайда эца беза къахьегама традицех, лакхбе беза хІара къона производственник хьалкхевара коллектива хьалхашкара бехктоккхам. Коммунистически къахьегама болама дукхагІа юкъеоза беза кагирхой, шерагІа йоаржае еза социалистически яхьа тайп-тайпа формаш.

Даим йоакхо е езаш гІулакх да советски патриотизмаи пролетарски интернационализмаи уйланца кагирхой хьалкхебар.

Укх деношка республика комсомольцаши кагирхойи, шерра социалистически яхь а йоаржаяь, денна толамаш совдоахаш накъаболх КПСС XXIV-ча съезда.

Коммунистически кхетамца кагирхой хьалкхебар — из вай мехка коммунизм хьалъеча керда толамаш дахара лард я.

ПЕРЕГОВОРАШ ЧАКХЪЯЬННАЙ

2 феврале Кремле чакхъяьхай КПСС ЦК Генеральни секретара Л. И. Брежневна, КПСС ЦК Политбюро члена, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела Н. В. Подгорнена, КПСС ЦК Политбюро члена, СССР Министрий Совета Председатела А. Н. Косыгина а Премьер-Министр, оборона министр, Іарбий социалистически возрождене Парте Ханна долча кулгала член эскара инарал Хафез Асад керте латтача Сирийски Іарбий Республика партийно - правительственни делегацена а юкъера переговораш.

ДоттагІал тІехь а дагардараш гуччахьа дувцаш я чакхъяьлар переговораш. Переговорий итогех лаьца цхьана коммюнике кепатеха араяккха лаьрхІад.

(ТАСС).

Л. И. БРЕЖНЕВА ТІАЙИЙЦАВ Х. АСАД

КПСС ЦК Генеральни секретара Л. И. Брежнева 2 феврале тІайийцар Сирийски Іарбий Республика партийно - правительственни делегацена керте латта Премьер-Министр, оборона министр, Іарбий социалистически возрождене Парте (ПАСВ) Ханна деча кулгала член эскара инарал Х. Асад.

Л. И. Брежневнеи Х. Асадаи юкъе хинна беседа йолча хана дийцар дунен халкъашта юкъерча гІулакхех лаьца цхьадола дешаш а хІаьта иштта КПСС-аи ПАСВ-анеи юкъерча контакташта дувцаденна дола дешаш а.

Інмерза, дег тІарча безаме хилар беседа.

«Красный молот» завода № 5 йолча цехе хьалха латтарех ва котельщиккий бригадир Кораблев. Бригадана кулгалдешшехь эггара халагІа дар ше а деш къахьег нов. Кораблева. Пятилетка соахк июнь бетта кхоачашйир, барт болча коллективо. Иштта дика къахьег цо кердача шера а. Из хьахьокх январь бетта план 28 дийнахь кхоачашъяь хиларо.

Балха лакха толамаш дахар керте а лоацаш цунна еннай Ленински Юбилейни медали «РСФСР социалистически яхьа отличник» яха значоки. ХІанз парте XXIV съезда кийчо еча хана нов. Кораблева бригада толамца кхоачашду ше тІайийца декхараш.

И. Плиева тексти сурти.

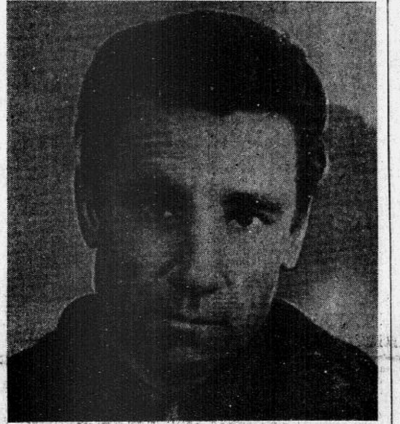

Шаьла района «Джалка» яхача совхозе ханнахьа кийчо еш ба укх шера хургболча хьувкъама. ХІанзле мел эшар даь мастерскера арахийцай 27 трактор. Совхозе эггара хьалха ший трактора ремонт яь цу балха араваьлар № 1 йолча отделене тракторист Шоипов Рамзан.

ХІанз хьалхле лелаеш вола механизатор цІи хезача Саидов Буаде бригада лаьтта хьаьндеш ва.

СУРТА ТІА: тракторист Шоипов Рамзан.

С. Ханиева сурт.

Фермашкара — кхашка

Гудермеса района колхозийи совхозийи механизатораш аьттув хулийташ долча деноех пайда а эцаш шоай махулла дукхагІа кхашка удобренеш дІаоза гІерт. Районе эггара дукхагІа шоай кхашка моттигера удобренеш ехкараш «Дружба» совхоза кхаш леладераш ба. Цу боахаме из болх беш механизировании отряд я. Царга я цхьа погрузчик, бархІ лафеташ тІехьайийза трактораши самосвалаши. Керда шу хьатІаэттача хана денз цу техникаца боахама механизатораша кхашка дІаэзад 3 эзар тонн совгІа кхо.

Фермашкара хьакхухьа ширдаьнна кхо хьалхагІа кхай йисте Іодоассаду, цул тІехьагІа лаьрххІача агрегатаца кхашка дІа-юха доаржаду, эаба аьхача хІара гектар лаьтта 50 тонн а кхоачийташ. Хьинаре къахьег укхаза фермашкара кхай тІа кхо дІаозаш болча шофераша М. Умахаева, Б. Хамзатова, С. Борхаджиева.

Во вІаштІехьбаьккхабац кхаш хьаьндара болх «Кавказ» яхача колхозе а. Шоай фермашка хинначул совгІа колхозхой коашка Іайнача моттигерча удобренеех а пайда эц боахамо. Гурахь денз 4 эзар тонн кхо шоай кхашка диллад цар.

В. КОПАЕВ,
Гудермеса района юртбоахама управлене керттера агроном.

Мишта лел гІулакхаш

Хургйолча парте XXIV съезда сийна шерра яхь а йоаржаяь шоай хьайбаш лерттІа Іангардахарач дулх, шура, фуаш дохкара хьалхарча квартала план ханал хьалха кхоачашъяраи тІагІертта къахьегаш ба республика хьайбаш леладераш.

Январь бутт чакхбаьлча яьча итогаша хьагойт цар цхьадола толамаш даьхалга. ДІадахача шера январь бетта яьккхачул 31 процент дукхагІа шура яьккхай, 12 процент тІех фуаш дехкад.

ГІадвуг республика ерригача районаша соахкарчул дукхагІа шура йоаккхаш а из паччахьалкхенга тІех ехка а хиларо. Холуш тоаденнад Грозненски района боахамий фермай болхлой гІулакхаш. ДІадахача шера хьалхарча бетта ехкачул 1,6-зза дукхагІа дІаеннай цар Даьхенга шура, хІаьта квартальни план 44 процент кхоачашъяьй.

Дика дІадоладаьд ер шу коатІара оалхазараш леладераша а. Соахк дехкачарца нийсдича укх шера январь бетта ах миллион дукхагІа дехкад цар фуаш, хІаьта Грозненски районо 1,4-зза тІех дехкад уж.

ХІанзара темпаш кхы а лакхъяь къахьега деза колхозийи совхозийи фермай болхлоша.

1-гІча феврале хьайбай продукташ йохкара хьалхарча квартала план кхоачашъярах йола

СВОДКА

Районаш	Дулх	Шура	Фуаш
Ачхой-Мартана	32	32	37
Ведана	88	—	—
Грозненски	27	44	35
Гудермесски	13	28	5
МалгІабика	24	30	4
Надтеречни	38	44	1
Наьсарен	36	27	5
Наурски	12	39	26
Ножай-Юрта	50	—	11
Советски	59	—	—
Сунженски	23	34	26
Урус-Мартана	53	39	24
Шаьла	29	32	16
Шелковской	93	36	47
Еррига	33	36	30

РЕПОРТАЖ
ЮСАПА БРИГАДА

КАРАБУЛАКЕ вахача эггара хьалха бІарг кхет ший йоккхача низ болча аьшка зІокарца кирпишкаш урагІъухийтача лакхача кранах. Хьинар долаш я из «гІарагІур». Іоа а хьалла а уж дукхазза вІаштІардаь цІенош Іо а догІаш дІа-хьа ухаш лел из укх массехк шера. Из ца кхоачаш моттиг яц Карабулака. ЭргайоаккхаІш, хозъеш, башхача гІирсех хьалъюзаш латт цо из мехкдаьттахой ший тайпара городок.

ХІаьта а тахан со гаьннара хьежача сабаре сатийна латтар из «гІарагІур», ший де дезар даь а яьнна укхазара дІаяха кийчъелча санна. Ма тамаш я укхазарча цІи хезача Толдиев Юсапа гІишлошъерий бригадо из мукъайитар, аьнна хийтар сона.

Бакъда, дІаюхе кхаьчача хайра сона «гІарагІуро» се Іехаваьлга. Пенаш кІезиг-дукха хьаллакхдаларга хьежаш латташ хиннаяр из. Вожаш дагар къахьегаш боахкар. Дукха ха яц цар из аргІанара 48 квартира йола цІа доладаь. Лард дІа а елла пенаш тІехкарел кІеззига лакхде мара кхийнадацар. Цу тІа кулг геттара хьал ца кхоачача хана мара из низ бола кран оарцагІйоахаш оамал яц цу гІишлошьерий, хІана аьлча сов сомаш дІадоах цо.

Дэтташ латтача пенашта тІехьашка зов дувл. Крана кІала даьхкача рельсех дІабеттaлу Толдиев Юсапа бахьа. Кран лела никъ цІенбеш воал из. Кхыча организацера болхлой хьабахкарга хьийжача дукха говргда из гІулакх аьнна, шоай низаца Іобиллар цар из никъ а. Каст-каста ду цар из. ХІанз хьалде доладаьчул хьалхагІа цар хьалдаь 32 квартира йола цІа кІир тоха, басар хьокха бригада хьаярга хьежаш эксплуатаце дІаца луш гаьна доалаш латтар. Ший болхлой хьагул а баь дагаваьлар Юсап: «Цхьабараша лард дІайоллаше а (хІанз цар хьалдеча цІеч лард йолла ха яр из) шоллагІбараша дІа а баха чакхбаьккхача фу дар-хьогІ из болх, — аьлар цо. Цунна ховра шоашта юкъе говза маляраш болга. Лакхехьара оценка елар комиссе Юсапа бригадацарча наха баьча цу балха. ГІадбахар квартирашка дІачубаха йиш йоацаш баьгІа нах а.

Иштта дІабелле цкъаза шоаш вІалла де декхарийла боаца хІама а хьаду цу бригада болхлоша алар духьа доаладир аз из шоллагІа масал а. ХІанз Юсапа бер а объекташта юхе уж санна наькъаш дехкача бригада бе беза болх ба. Кранаца болх бе беза кхаччалца пенаш хьалъай а даь тха бехкагІа сецабац болх, аьнна, Іоховша йиш йолаш бар уж. ХІаьта а ха йоае, шоай керттера гІулакх юкъагІдита лац управлене хьалхара моттиг дІа ца хецаш укх 7—8 шера хьайоагІача коллективана.

Ер шу къаьстта царгара хьинар дІадехаргдолаш да: иштта да цар шоашта хьалхашка оттадаь декхар.

— Ер, — йоах Юсапа, урагІдолхаш латтача пенашкахь ший йоккха кулгахйоаллорг йоалла кулг а лестадеш, — укх шера июль бетта нах баха ховшаргболаш кийча хилийта деза.

Лард дІайолла йолалушшехь укхаза латта кирпишкаш, аьшкабетона плиташ хьахьокх сога Юсапа. Цудухьа хийцца болх бе йиш йолаш я бригада, тахан кирпишкий машина ярга, кхоана кхыйола материал ярга хьеж тхо яхаш са дуаш хьежаш багІа безац болхлой. Цудухьа зехьа довц балха сахьаташ, денош, лакхагІа хул алапеш, паччахьалкхенна а пайда хул—сихагІа эксплуатаце дІалу объект.

— Масса саг дІакъаьстав, масса хьавенав хьа бригаде дІадахача шераІ — хетт аз Юсапага.

— ЧІоагІа дІевахa ца ловшше а цхьа ший гІулакх юкъе а ийкха цаІ дІавахар, цаІ хьавенав.

Укх массехк шера ца хувцалуш, барттайна хьайоагІа из коллектив. Наггахьа мара саг тІера валац. Из а ший вІаштІехьдаьлча юхава гІорт. ДІа болх беш воалла Мальсагов Іумар сона воез. Арме вахалехьа а укхаза вар из.

— Йоккха кулг-говзал Іомаьй цо тхоца къахьегаш волча укх 6—7 шера,—йоах Юсапа. Тха профессех мел дола балхаш ду цо эшача хана. ЙиълагІа разряд яьккхай.

ТІаккха дІа цхьан кърнача болхлочоа са мишта ботта беза дІахьокхаш йоалла кхаІсагІ Из—Егорова Любовь Ивановна я. Иштта йизза йоакх цун цІи укхаза а. Ер ткъоалагІа шу да цун кулгаша иштта хьожаш, нийсъеш уж кирпишкаш ІотІаехка, ер ткъоалагІа шу да цо мастерок бера Іо ца юлла.

Иштта балхага даьннача кулгаша хьаду хІама беркате а овсаре а хул. Шоай нормайл цкъаи ахаззеи шоззеи тІех ца лелхаш смена дІаяхийтац цу вай бийцараша, кхыча дуккхачар а. Цудухьа ва бригадир тешаш шоаш из наха чІоагІа эшаш йола объект ханал хьалха — июль бетта хьалъяь йоаккхаргйолгах. ХІаьта эшаш мел йола материалаш хІанзехьа Іалаш ма яьйий.

...Хов сона, массехк ди даьлча юхавахача тахан санна зІок Іочу а элла латтаргъяц из лакха аьшка «гІарагІур». Белаж соттае езаргъя цун. Юсапа бригада ца хеттача тайпара цунна низ тІабахийта дагаяр.

М. ЗАНГИЕВ.

КХОАЧАМБОАЦАРАШ ДУКХА ДА

РЕЙД

Хьайбаш леладара дика хьалаш долча моттиге Эса чІоже укх Сунженски района «Заветы Ильича», «Орджоникидзевский» колхозий фермаш. Цу боахамашка хьайбаша Іа мишта доакх хьожаш хилар укх деношка тха рейдови бригада.

Дика вІаштІехьдаьккхад доахан Іангара дахара гІулакх «Заветы Ильича» колхозе. Іаьсий, сиргІаш, детташ дола доахан лаьрхІача 480 хьайба да боахаме. ХІаьта КПСС XXIV съезда сийна къахьегама вахте а этта, укх пятилетка хьалхарча квартала хьайбай продукци яккхарен из паччахьалкхенга йохкареи планаш съезд хьаеллача дийнахь кхоачашъе социалистически декхар тІайийцад колхоза къахьегамхоша. ТІайийца декхараш толамца кховчашдара дерриге хьалаш долаш ба колхозхой. Долаш да доахан Іангара дахара тоъал тайп-тайпара доакъар. Цул совгІа цунах дукхагІа дар хьайбаш чусоцадаьча моттигашка латт, хІаьта силос а планал совгІа я.

Дика кийчъяьй хьайбаш чулатта помещени а. Ерригаш а йІоахъяьй уж. ХІаьта доахан Іодийша ухкача моттигашка асфальта тІа уж шеллургдоацаш улгаш дехкад. Цул совгІа кхо, нувхаш, дІаяхара балхашта механизаци яьй. ХІаьта доакъар тракторни лафеташца хьачуоз помещенешка.

Дика вІаштІехьдаьхад дояркай, хьайбаш леладерий балха хьалаш а. Иштта, дояркай мукъа ха йолча хана салаІа лаьрххІа цІа да. Цу чу пенаш тІа хьалтехад хІара дояркa, ферма социалистически декхараш, хІаьта уж мишта кхоачашду хьахьокха график. Дояркай балхацара материальни безам совбаккхара лаьрххІа мероприятеш белгальяьй. Иштта, хІара итт дийнахь шоаш леладеча доахангара эггара дукхагІа шура яьккхача дояркана пхи сом преми лу.

Цудухьа денгара денга лакхлу хьайбаш леладераша доаха толамаш. Иштта январь бутт болалуш дийнахь кхоабача Іаттагара юкъера лаьрхІача 6 килограмм шура йоаккхаш хиннаяле, хІанз бархІ килограмм шура йоакх. ХІаьта М. Фаргиеваси А. Магомадоваси дийнахь хІара Іаттагара юкъера лаьрхІача йоаккха шура итт килограммага дІакхоач. Цу тайппара лакха къахьегама хьокхамаш доах, дІадахача шера цаІ юкъера а ца доалийташ Іаьсий кхедаьча Медова Хьавас, план 300 грамм йолча хІара бежаша 400 — 450 грамм дулх тІакхетийтача бежаІус Цуроев Іумара, кхычар.

Цу тайппара во вІаштІехьдаьккхадац хьайбаш Іангара доахилга Орджоникидзе цІерагІча колхоза Галашкарча ферме а. ПланагІа хьежжа деце а Іалашдаь доакъар тоъал да. Совбаьккхаб къахьегамхой балханара безам а. Цудухьа пятилетка хьалхарча бетта шура яккхареи из паччахьалкхенга йохкареи план 28 январе кхоачашйир ферма къахьегамхоша. Цхьабакъда болх кхы а дикагІа вІаштІехьбаккха йиш йолаш дар, нагахь санна хьайбаш леладерий болх аттача баккхара гІулакх лерттІа вІаштІехьдаьккха даларе. Ферме цхьаккха тайпара механизаци яц. Доакъар цхьайолча помещенешка вордашца чухкухь, хІаьта кхычахьа корагІа чутувс. Помещенешкара асфальт еха я, доакъар хьачуоза механизмаш болх беш яц.

Мужечарча ферме дола кхоачамбоацараш дийца а варгвац. Эггара хьалха белгалдаккха доагІа цига вІашагІтеха доахан бруцеллез долаши, къаьна хиларца продуктивность лохъяьи хилар.

Боахама зе де уйла йолаш вІашагІтеха деце, малагІа пайда эца гІертац уж леладу ховш дац. Дийнахьа хІараненa 20 килограмм силос, 2 килограмм йол, 10 килограмм ча, цхьаьша килограмм жмых юллаш кхоаб доахан. ХІаьта хІара Іаттагара дийнахь йоаккха шура эггара дукхагІа 1,5 килограмм мара яц. Лоацца аьлча цигара доахан кхабара дІадодар дуккха лакхагІа да царгара боаккхача пайдал.

Ховш да бруцеллез яха лазар кхийтта доахан къаьста леладе дезалга. Укхаза уж цхьана леладу. Цул совгІа ферма юрта юхе я. Цу юрта бахача наьха доахан ферма гонахьа доажаду. Цудухьа из цамогар бахача наьха доахангa дІа а даьнна юрта гІолла даржа мегаш да. ХІаьта бруцеллезни доахан нах бахача моттигашкара гаьна а даьха леладе торо йолаш я колхоз.

Белгалдаккха доагІа ферме Іалашдаь доакъар а тоъал доацилга. Ферме Іалашъяь силос 100 тонн мара яц. ХІаьта лаьрхІача иззал силос цу фермерча доахан-на, уж рационага хьежжа кхаьбача, цхьан бетта а низткъа мара тоъаргъяц.

Геттара во вІаштІехьдаьхад цу ферме дояркай, бежа Іуй, кхыча хьайбаш леладерий балхацара материальнии моральнии безам совбаккхара, цар болх аттача баккхара гІулакхаш. Иштта дояркашта хий дІоахдара, салаІара лаьрхІа цІа къоастадаьдац. Цул совгІа хьайбаш чулаттача помещенешта эшшача тайпара ремонт яьяц, цхьаккха а балха процесса механизаци яьяц.

Боахаме оттадаьд хІара итт дийнахь шоай нормаш кхоачаш а еш ше леладеча доахангара эггара дукхагІа шура яьккхача дояркана 5 сом ахчан преми лойла аьнна. Цхьабакъда мишта йоаккхаргья из преми, нагахь санна хІара кхоабача Іаттагара укхаза кхаь килограммал дукхагІа шура йоаккхаш саг ца хилча?

— ДІадахача шера боахама дояркашта юкъе эггара дукхагІа шура яьккхараш тха ферма дояркаш бар. Царех цаІ вай республика Лакхехьарча Совета депутат Оздоева Хамсат я. Цхьабакъда кхыча фермашца нийсдича тха дояркаша лакхагІа дола толамаш доахаш хиннадале а, дІадахача а цул хьалхарча а шерашка оаха леладаь доахан дІа а дига, бруцеллезнии шура лохъяьи доахан хьагулдир тха ферме, — дувц Мужечерча ферма заведующе А. У. Гандарова. Цо дийцар бакъдир цу ферма кхыча къахьегамхоша а.

Геттара а во Іалашъяьй доакъарца Оалкамара ферма а.

Силос вІалла Іалашъяьяц цига. ХІаьта хІанз Наьсаречa «Октября 40 шу» совхозера 300 тонн силос ийцай боахамо.

Лоацца аьлча уйла тІаяхийта кхоачамбоацараш юстара а доахаш, хьайбай боахам тоабара берригa из тІабахийта беза колхоза кулгалхоша, специалисташа.

М. БУЛГУЧЕВ,
Сунженски района «Заветы Ильича» колхоза ветеринарни лор.

Т. ХАШИЕВ,
Сунженски района Орджоникидзе цІерагІча колхоза № 1 йолча ферма заведующи.

М. ХАМАТХАНОВ,
редакце болхло.

КОММУНИЗМ ХЬАЛЪЕЧАРА КПСС КУЛГАЛДАРА ЛОАРХIАМ

Коммунисташа шоашта тIаийцад эггара халагIа а тIехдаьнна бехктокхаме а дола декхар — общество революционни юхаэргаяккхара болча нъовсама керте оттилга. Марксистско - ленински хьехамо яхар а деш, цар, болхлой класса дерригдунен - исторически мисси дIанхайкаяь ца Iеш, шоаш бу беррига практически болх а болхлой классага нонагIа ка маьхала а йоалаш из мисси кхоачашъяйтара хетабу.

Ленина хьаь Советски Союза Коммунистически парти керте эттар болхлой классо, къахьегамхой кхыча тIоанашца, эггара а хьалхагIа къегIача ахархошца цхьоагIо а йолаш, чакхъяьккхача Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революцена. КПСС кулгал а деш, СССР болхлой классо чакхдаьккхад капитализмагара социализмага далар хьалъяьй социалистически общество. ХIанз болхлой класса а дерригача халкъа а низаш коммунизм хьалъяра тIалестаду КПСС.

Академик Петр ФЕДОСЕЕВ

1. Коммунистически парте кулгалдара роль дегIаахар— лоархIамегIа йола историе юкъара закономерность

Парте кулгалдара рола проблема эггара айхагIча тайпара юьзаенна я общественни дегIаахар юкъартеоретически, филофски кхетадарца. Коммунистаиıта хийра да исторически процесс цхьан сагIора яшхар. Марксизма - ленинизма лерхI общественни дегIаахар диалектически, объективни закономерносташа къоастам бу, цунца цхьан ханна объективни факторо — дуккхача наьха, классий, хIаьта иштта общественни дегIаахара эшаш дараши хьалха латтача классий хьашташи хьалхадоахадулургдолча партей а къаьст-къаьстача гIорбаьнна болча наьха а революционни низон инициативан йоагIаш йола влияни ю естественно - исторически процесс ма хиллара. Историе гуччахьа хьахьекхад коммунистически парти йоацаш социалистически революци хулалургйоацилга, социализми коммунизми хьаюлургйоацилга.

Цкъаза ревизионисташа гIулакх дувц, парте кулгалдара роль а цун лоархIам лакхбелга а моллагIа яле а йолча цхьан юкъагIа, масала, революцел хьалхагIа мара эшац, яхаш. Иштта хетилга IилмагIа дац. Болхлой класса парте кулгалдара роль лакхъялар — из я социалистически революци бахьанерча, социализми коммунизми хьалъяра болча болхлой класса къовсама ерригa йовкъаш чулоаца закономерни процесс.

Революци котъяьнначули пролетариата диктатура оттаяьчули тIехьагIа, керда общество хьалъеча юкъагIа парте кулгалдар объемага диллача нонагIа шерделе, чулоацамга диллача нонагIа дIаьхийи чоалханей хиле дIаотт. Цу хьалашка парти кулгалде дезаш я социалистически паччахьалкхенна, бовхама а культурни а гIишлонна, керда общественни отношенеш хилийтара ерригача процессана. Цунца цхьана дегIаух парте интернациональни декхараш; уж къесталу бахьа белгалбаьча стратегически ленински наькъага хьежжа: **«массе а мехкашка** революци дегIакхувлар, хьалккабар. сомаялийтар духьа цхьан мехка дулург меллар» даь чакхдоаккхилга (В. И. Ленин. Бизза соч. гул., т., 37, оагI. 304). Бакълар аьлча. коммунисташа из Iалашлу, революцена «экспорт» яра наькъаца а доапаш, эггара хьалхагIа производительни низаш сихагIа дегIакхувлара, демократи, культура, Iилма толашагIча тайпара тоадара хьокхамца, социализм капитализмал толашагIа хиларах пайда эпарца.

Ленина партена гIулакх чоалхане дийннад цун довзанза дола наькъаш дехка дийза хиларцеи капиталистически гома юкъе, мехка чухьа классови моастагIчо дорха духьале еш хилареи тайптайпарча антипартийни теченеша тийшабалхаш леладеш хиларен хьалашка историе целина аха йийза хиларцен. Парте уж халонаш дIа а яьхай, социализмага бода керттера никъ а биллаб.

Социалистически хувцамаша влияни а еш, общества социальни структура эвлангара денз эргаяьннай. Болхлой класса идейнии политически позицеш чIоагIъеннай, хIаьта уж берригача къахьегамхой позицеш хинна дIа а эттай. Цу дерригие а доашх дикалга диллача кердадаьнна общества хьал, хIаьта социализм котъялар бахьан долаш партии халкъи цхьана вIашагIкхетар кердача лагIа тIа далар белгал а доалийт. КПСС шийх доахкача гIулакхашка, кхоачашде лерхIарашка, декхарашка диллача болхлой класса парти йолаш юса а юсаш, цунна цхьан ханна ерригача советски халкъа партии хинна дIаэттай. Цхьабола советски коммунистий партена раьзабоацараш из бехке а гIерт, цо шийх даьхка гIулакхаш эргадаьхадола яхаш. Из-м боккъалдар аьлча, дош доацар ма дий.

Укх тIеххьарча ах бIаь шерарча дунен дегIаахаро къаьстта а дика бIаргадойтад ленински партий исторически арене гучаялар — хинна лаьнна бIаьшерен лоархIамера хIама долга, из лоархIам е харцбе а е кIезигбе а йиш йоацаш болга.

КПСС ший историе ерригача йовкъашка Iалаьмате йоккха терко яьй ше хьалхадоахача керттерча декхарашка хьежжа ший организационни структура толашагIча тайпара тоаяра. Организационни формаш хувцаяла йиш а я, хувцаяла а еза. Цу хьакъехьа керттердар да парти чIоагIлуш хилар, цун цхьоагIо талхаргйоацаш хилар, из массе а хана къовсама оарцагIа хилар.

ХIанзарча ханарча ревизионисташа, социализма «керда моделаш» социалистически мехкий практике тарьялийта мога а еш, йоах буржуазни мехкаша санна» «конкуренци лелаеча политически низий комбинаци» мара бац «доал дара демократически механизмана» бола тешам. Уж «политически плюрализмагахьа» бувл, болхлой классен цун авангарда — коммунистически партеи кулгалдара рола духьала бувл. Цу тайпарча лерхIараша теркалдац цхьан парте яле а е дуккхача партей яле а йола политически система вIаштIехьъялар социалистически революци котъяьнначул тIехьагIа субъективни ловраш бахьан долаш хула хIама, хIаьта коммунистий «киловзалаш» бахьан долаш хулга хIама мухха а доацилга, из политически низашта юкъерча башхалонгеи революционни процесс яржаргеи хьежжа хулаш долга.

Советий Мехка революционни къовсама къоастам болляш болча леламон башхалонацеи хилийтад Коммунистически парти СССР-е ше цаI мара йоаца, обществана кулгалдара беррига бехктокхам бIарчча чакхбоаха парти хинна дIаоттар. Революци еши гражданскин тIом болча ханей ерригача юхейисача партеша шоай халкъа духьаларча политикаца шоаш сий доацча а яьхай, дуккхача къахьегамхоша уж тIехьашка а кхайсай.

Советски мохк чубеннача кердача юкъо, шерра коммунизм хьалъеча юкъо, парте кулгалдара ролягара дIа а керда гIулакхаш дех.

Общественни практико хьахьувкхаш ма хиллара, коммунизма материально - технически база хьаяра цхьан декхаро цецбоах дешдолчуни де дезашдолчуни масштабашца баьха ца Iеш. СССР производительни заш дегIаахар кхы а лакхагIча лагIа тIа доаккхача дикала лостамашца а. Коммунизмага бодача наькъ тIа вIаший гарга ухаргья социалистически доалахьеп ши форма (паччахьалкхени колхозно - кооперативнии), коммунистически доалахьен цхьа форма а хулаш.

Кхы кIезигагIча чоалхане яц социалистически общественни отношенеш толашагIча тайпара тоаяра, коммунистически отношенешка далара ма эшша дола хьалаш кийчдара, советски наьха духовни вахар вIаштIехьдахара, керда саг, массе а оагIора тоавенна коммунизм хьалъер кхевара процессаш.

Парте кхоачашде дезаш да городаи юртаи юкъера дикка йоккхий эргалонаш дIаяхара декхар; социалистически паччахьалкхенах общественни коммунистически самоуправлени хулийтилга Iалашдар; берригача советски наьха Iилман, марксистско - ленински мировоззрени вIаштIехьйоаккхилга Iалашдар; коммунизма лохагIарча фаза йолаш хулаш йола материальни рузкъаш дIа-са шийсдара эргалонаш дIаяхар. Нах кхетамца кхебара, дIаяхача ханах юхедисарех пар сакхетам цIенбара бола болх Iалаьмате боккхача лоархIаме хиларо, хIара советски саг физически а духовни а толашагIча тайпара тоавенна хила гIертара бизза кхоачам хилийтаро дIадех идеологически фронте ма хулла дуккхагIа парте низаш тIаухийтилга.

Уж декхараш массе а оагIора Iилман ларда тIа даьхад КПСС Программа тIей парте XXIII съезда решенешкен.

Ленински парте кулгалдара роль коммунизм хьаеча хьалашка керда башхалонаши кхы а лакхагIа боарами болаш хул. Хьадда аьлча мишта хул из? Цкъа-дале, хIанз парте кхоачашду классаш йоаца коммунистически общество хьаярца дувзаденна дикалга диллача кхы а нонагIа чоалхане дола декхараш;

шоззлагIа - дале, хIанзарча ханарча хьалашка лакхлу Iилма-технически замагIа коммунизм хьалъяра планаш уттаярцеи практически кхоачашъярцеп дувзаденна политика, экономически социальни прогнозировани Iилман ларда тIа яхара лоархIам;

кхозлагIа-дале, парте кулгалдара бу болх хIанз тIаберзабаьб дегIаена социалистически общество толашагIа хилара гIулакхаш массе я оагIора гучадахараи царех пайда ийбараи, бIарччара система ма хиллара, общество толашагIча тайпара тоаялийтара;

диазлагIа-дале, хIанз коммунизм хьалъеш латт дунен социалистически система а йолаш, из хьалъелга интернационални процесс ма хиллара хьалхадувл, дунен халкъашта юкъерча лоархIаме хулаш латт;

пхезлагIа-дале интернационални гIулакхаш доахка керда, чоалхане дола, комплексни декхараш Iилман ларда тIа кхоачашдаро лакхбу парте творчески теоретически балха лоархIам.

Хьахула керда проблемаш, халонаш, вIашдухьаленаш даим хьалхашка а уттаеш, къестаяра хьакъехьара парте теоретически инициатива хиланза ца доала хьал да цун кулгалдара роль ка маьхала а ювлаш, беркате чакхъяхара, Iилма ларде а долаш гаьнна дIахьалха хьежа ховш хилар коммунизм хьалъеча юкъе парте кулгалдара балхагара дIадеханза ца дуса гIулакх да.

2. Социалистически экономика дегIакхувлара йола ленински парте кулгалдара роль

Коммунизм хьалъеча юкъагIа а экономически проблемаш, купехьа Ленина яьххача тайпара, «эггара теркамегIа йола политика» йолаш юс КПСС-а, хIаьта цо беча балха хьалхарча моттиге а латт уж.

Коммунизма материально - технически база хьаяр — из парте а советски халкъа а лоархIамегIа дола декхар да. Ленина Парте кхоачашде деза ший гIулакх лерхI шоай низ кхачарга диллача бIаргадовнза дола производительни низаш хьаделга, технически боарам эггара нонагIа дегIадаьхкача капиталистически мехкийчул тIехбоаккхилга, бахача нахах хIара сага сих хьаеча продукцега диллача хьалхара моттиг хьалоацилга. Ше тIаухийта керттера низаш из декхар кхоачашдара тIагулду парте. Ший дикагIа йола кадраши коммунистий керттера низаши халкъа боахаме ухийт цо. КПСС ерригача составах 73 процент совгIа хулашбараш материальни производства тайп-тайпарча доакъошка ба хIанз.

КПСС эггара чIоагIагIа йола терко ю халкъа боахама Iилман ларда тIара кулгалдар толашагIча тайпара тоадара. Из эггара боккхагIча лоархIаме да Iилма-технически революце юкъагIа. ДегIаена социалистически общество Iилма-технически революцеца вIашагIхоттаро доазув доаца йоккхий паргIатонаш хулийт къахьегама халкъа долча дикална производительни низаш дегIакхувлара.

Партийни кулгалдаро чулоац экономически политика мишта чакхйоах, производства тайптайпарча доакъошка а къаьсткъаьстача промышленни юртбоахамен предприятешка а болх мишта лел ха тIахьожам лоаттабелга.

Мохк экономически дегIакхувлара, даим общественни производство толашагIча тайпара тоаяра КПСС йоакхо яр бахьан хьахиннараш массанена а довзаш да. Промышленни дегIаяхара боарама хьакъехьа тахан дунен тIа хьалха латтача позицешка кхьачай Советски Союз. Алхха укх тIеххьарча диъ шера чухьа 42 процента алсамъяьннай мехка къамэн доход, хIаьта 275 миллиард сомага дIа а кхьачай. Промышленни производство цкъан ахаззен дегIенай дIаяхача пятилеткагIа. Терками да алхха тIакхийттар хьалхарча шин пятилеткагIарча промышленни производства объем миссел хилар.

КПСС теркалдеш да социалистически боахам ший долаш долча экономически законий ларда тIа, плана боарамагIа вIаштIехьъяккха производство ма хиллара, ка маьхала а ювлаш дегIааха йиш йолаш хилар. КПСС кIоаргга тешам бенна я «рыночни социализм» яхаш цIи йоахаш йолчун, «ше-шегIа -ше вIаштIехьъювлача социалистически экономика» теори социализма принципашца тарлургйоацаш хиларах. Цу «теорега» диллача, социалистически паччахьалкхено алхха экономически политика кхоачашде лерхIа гIулакхаш белгалден экономикана духхьала налогаш, маьхаш санна йолча инструментий новкъосталца, хIаьта иштта товарни запасаш эш-эшача дIа-са ахийтара наькъаца а экономикана влияни ен мара йиш яц. Иштта а е вешта а «рыночни социализма» теоретикий кхетамагIа рынок производстваи обращенеи керттера регулятор хиле дIаотт.

Баьча теоретически тохкамои практикаи бакъду цу тайпара йола «рыночни социализм» чакхъяккха гIертаро технически прогресс сих а ца еш, лаьгIъелга. хIана аьлча, цо новкъарле ю Iоадечун фондах толашагIча тайпара пайда ийбара, геттара чIоагIа кIезигду къаман дохода юкъе по дIалоаца дакъа. Пайда баккха гIертарои хьашт долла маьхаш хилийтарои производства боарамаши бахача наха бе болх хилари хувцалуш хиларга кхувл. хIаьта цхьа белггалара хьалаш хилча — бе болх ца хиларга, социадаларга, дунен капиталистически рынках тийша долаш хиларга, и. кх. дI. а кхычунга а кхувл.

КПСС тешам бенна я, буржуазни ревизионистски экономисташа дола яхаш доацараш дувце, а, чакхйоахача экономически реформай юкъмоттиге латта дезар, гIулакхаш планагIа делга меллар а доацаш; из толашагIча тайпара вIаштIехьдахар хиларах. Парте инициативагIа СССР-е йолаяь боахама реформа вIаштIехьйоах экономика специализированни доакъошта цхьан юкъмоттигера кулгалделгеи цаI йола паччахьалкхен планаш уттаелгеи эш-эшача тайпара цхьана тардолийташ, къаьст-къаьстача производственни коллективай шерра оперативно - боахама самодеятельность а йолаш, производства учетеи стимулированеи товарноахчана, хозрасчетни формаех пайда а ийбеш. Цунца цхьан ханна чакхйоах планаш уттаелга толашагIча тайпара тоадара дега гIулакхий система — планаш материальни, къахьегама, финансий ресурсех пайданагIчеи толашагIчеи тайпара пайда ийбара декхарашка хьежжа хилийтар духьа.

КIоаргга социально - экономически тохкам баро партега йиш хилийтай, керттера проблема кхоачашъяр духьа — общественни производства эффективность цунна интенсификаци яра ларда тIа лакхъяр духьа, дегIаенача социалистически общества толашагIалех пайда эцара декхар оттаде.

КПСС даим йоакхо ю гIулакх да дегIабенача юрта боахама кулгалдар. Массе а оагIора дегIаена, лакха продуктивность йола социалистически юртбоахама производство хьаяр коммунизма материально - технически база хьалъяра долча лоархIамегIча, вIашагIкъаста йиш йоацача цунцарча доакъоех цаI долга лерхI парте.

Юххера а парте ерригa экономически политика тIаерзаяьй хадданза дегIауха къахьегамхошта материальни культурни эпараш диззагIа кхоачашдара.

ХIанз оттаеш латт 1971 —1975 шерашка халкъа боахам дегIакхувлара керда (пхелагIа) пхе шера план. Из ювцаргья парте аргIапарча, XXIV съездо, хIаьта советски мохк коммунизмага ахара керда юкъ белгал а ергья цо. Плана юкъара концепци дIакхаст халкъа боахама структураи пропорцеи оптимизацега, материальни ресурсехи болх беча производственни аппаратахи боахама дерригa доакъош технически организационнии хьакъехьа толашагIча тайпара тоадара ларда тIа пайда ийбелга массе а оагIора чIоагIдарга гIолла. Цу наькъо торо хулийтаргья общественни производства интенсивности халкъа хьал-торои дикка лакхъе.

Коммунизма материально - технически база хьаю миллионаш болча къахьегамхоша. КПСС ше экономике бу организаторски идеологически болх вIаштIехьбоах социалистически производства, Iилма, культура берригача болхлоша шоай къахьегам халкъа боахама мел лоархIаме ба кIоргга кхетадергдолча, къахьегамхой юкъара а специальни а знанеш пар инициатива хадданза массе а хана дегIаахар Iалашдергдолча тайпара.

Производство дегIакхувлара планаш, предприятей коллективаш социальни дегIакхувлара планаш уттаяраи ювцараи юкъе берригача болхлоша дакъа лувцаш хилар — боахама кулгалдара толашагIа йолча демокртически формаех йола цаI я.

КПСС, наг-нагахьа дийгIа ца Iеш, ладувгIа дийзад, буржуазни идеологий оагIонгахьара а санна, иштта ревизионистски элементий оагIонгахьара а, цо боахам тIехбаьнна дукха теркалбола, из парте гIулакх доацала, и. кх. дI., яхаш, еча критикага. ХIаьта советски наха-м из парте кхоачамбоацар а доацаш, цуна доалла дика гIулакх хилар, общество дегIакхувлара хоадам беш йола влияни хьадухъювлана керттерча моттигех цаI из хилар ма лерхIий.

Социалистически обществе экономика теркалъеш хила езалийхьогI Коммунистически парти яха дош дац къоастаде дезар, — цу тайпара кулгалделга хиланза дарг ца хилар мошагIе а бакъдаь дIахьекхад дерригача социалистически мехкий исторически опыто. Кхоачашде я дезаш хьалхашка латта декхар да цу тайпара дола кулгалдар дIахо кIоаргде а толашагIча тайпара тоаде а дезаш хилар.

3. Социалистически демократи дегIакхувлари толашагIча тайпара тоаяри

Социализми коммунизми хьалъяр — из дуккхача наьха шерра болам, дерригача халкъа инициативеи творчествои боккъала а гучаялар, цуп лоIамеи кхетамеи гIулакх. Цудухьа общественни вахара ерригача сферашка а дерригача боарамашка а социалистически демократи дегIакхувла гIерт коммунистий парти. Демократи дегIакхувлилгеи толашагIча тайпара тоаелгеи — из да социализми коммунизми хьалъяра хиланза ца доала закон.

СССР а кхыча социалистически мехкашка а хьахинна дIаэттача, шийна чухьа кулгалду керттера низ Коммунистически парти йолча политически структура хьагучаяьхад гIанна тIехьа гIа боаккхаш социалистически демократи дегIакхувлараи кIоаргьяраи, социализми коммунизми бахьанерча къовсама ерригa къахьегамхой классаши бахача наьха тIоанаши вIашагIдеттараи кхотадараи йола Iалаьмате йоккхий торонаш.

СССР-е социализм хьалъяра ерригa юкъ белгала я Советски паччахьалкхен демократически лардаш хадданза шеръярца, мехка доал дара юкъе эггара хьинарегIча таипара дакъа лувца тIатIа шерагIа къахьегамхой юкъеувзарца. Коммунистически парте кулгал а деш, лоаццача хана миллионаш бола советски нах мехка доал де Iемаб, шоаш беррига мехка даьй хилара, цун кхела бехктокхаме хилара уйлах кхийнаб, боккха социалистически сакхетам, керда строй бахьанерча къовсама денал а хьинар а долаш хиннаб. Цу дерригие а советски демократи боккъала а дика тоаялийтай.

Советашка гIолла дIакхестай социалистически строя лакхагIа йола конституционни принцип — бокъонца дола халкъа Iаьдал. ХIанз СССР-е я 50 эзар гаргга викалала Iаьдала органаш, миллионаш болча советски наха царга гIолла шоай паччахьалкхенна доал ду. 1969 шера хоржамаш деш алхха моттигашкарча Советашка хержав 2070539 депутат, царна юкъе: кхалнах — 44.6 процент, КПСС членаши членала бола кандидаташи — 45 процент, парте боацараш — 55 процент, болхлой — 35 процент, колхозхой — 29,3 процент. Хержача депутаташта юкъе Советски Союза дерригача къамий викалаш ба. Советски нах политически хьинарен коммунизма гIулакха мутIахьен хилара къаьгта тешал ду VIII хержача СССР Лакхехьарча Совете даьча хоржамаша. Царна юкъе дакъа лаьцад харжархоех 99 процент совгIчар, хIаьта, ма дарра аьлча, цу массане а голосаш коммунистийи парте боацарийи блока кандидаташта дIа а еннай, беррига коммунизм хьалъераш цхьа барт-цхьоагIо йолаш хилар дIа а хьокхаш.

Цунга хьежача хала дац, дIахо хувцам бара юкъ йистеяьлча паччахьалкхе «социализма бюрократически деформаци» ца хилийтар духьа дIаяла езала, яхаш, дувцараш боккъаларча вахара практикагара мел гаьна да кхетаде. Цу тайпарча концепцей ихьаккхе а юкъара хIама дац «паччахьалкхе йизза дIаялара йизза коммунизм эш» (Бизза соч. гул. т. 33, оагI. 95) яхаш белгалдаьхача Ленина хьехамца. Уж духьал йоагIа дунен социализма опыта а боахамеи культурнии гIишлошъяра декхараш социалистически паччахьалкхен вIаштIехьдахара роль йоацаш е дIахо хувцам бара юкъагIа а е дегIаенача социалистически общества хьалашка а кхоачашдулург ца хилар бакъдаь дIахьекхача исторически практика, урокашта а. Цудухьа да а да социалистически паччахьалкхен цун лоархIамегIа дола дакъа — Советаши толашагIча тайпара тоаяра а чIоагIъяра а проблемаш даим Советски Союза Коммунистически парте теркама юкъмоттиге а латташ хилар.

Геттара харцлувга да общественно-политически вахара демократизм политически партей дукхалах, уж юкъ-юкъе хувца я луш Iаьдала керте хулаш хиларах тийша йола яхаш дувцилга. Дуккха я мехкаш да дукха политически партеш йолаш, хIаьта я цига демократе хьаж а яц. ХIаьта буржуазни демократе институташ болх беш яле а бахача наха хьалда боарам болча кIезигагIча граждански бокъонех пайда ийбеча паччахьалкхенашка из Iалашдаьд, дукха партеш йоландаь а доацаш, болхлой классои къахьегамхой кхыча тIоанашеи тIагIертта хала къовсам лоаттабар бахьан долаш.

Социалистически общественни строя демократизми боккъалара гуманизми къаьгга гойт дерригача къамех бола нах йизза цхьатарра бокъонаш йолаш хиларо, дерригa къамаш цхьана къахьегарех вIаший новкъостал дареи ларда тIа паргIатта дегIаахаро. Социалистически революце хIалакдаь дIадаьккхад къамаш тоIадаь доахкадар а къамаш е расови белгалонех моллагIа а дискриминаци яр а. Коммунистически партеи Советски Iаьдалои дерригa а даиза даргдоацаш мел дола гIулакхаш даьд хьалха тIехьайинса хиннача къамий йистоний экономика а культура а айяра, уж дегIаахара боарамаш цхьатарра хулийташ дIанийсдара. Из эггара хьалагIа дола декхар ка маьхала а йоалаш кхоачашдаьд.

Нагахь санна капиталистически дунен тIа дегIадаьхкача мехкаша тIехьадисарашта эксплуатаци еши уж довхаши дале, хIаьта царна юкъера юкъ, кIезиг а ца луш, алсамъювлаш а яле, Советски обществе дерригача доккхийча а кагийча а къамашта аьттонаш дола социально-экономически хьалаш хьадаьд, хIаьта шоаш дегIаахара хьакъехьа цу дерригнешта тIехдаьнна доккхий гIулекхаш карагIа а дийннад. Цхьан ноахало яхаш йоаккхача юкъагIа къамий экономически культурнии дегIаахара боарамаш цхьатарра хулийташ дIанийсдари цар цхьатарра бокъонаш хулга Iалашдари — из да дерригдунен-исторически лоархIамера КПСС ленински къамий хьакъехьара политика бахьан хьахиннар.

Массанахьа а гIолла гобаьккха дIаяьржача паччахьалкхени общественнии организацей системо йиш хулийт берригача советски наьха творчески низ коммунизм хьалъяра декхараш кхоачашдара тIаахийта. Цхьабакъдя, цунга юкъарча гIулакха эггара пайданагIча тайпара гIулакх де йиш хилийтара из вIашагIбетта а цунна кулгалду а низ хиланза баргбац. Цу тайпара боля низ ба а ба Коммунистически парти. Советски Союзеи кхыча социалистически мехкийи опыто тешам а болийташ дIахьекхад халкъа хьашташ эггара кIоаргагIа а диззагIа а хьалхадоаха, из тIелестаду низ цуи политически баьчеи ма хиллара йола марксистско - ленински парти ца хилча бокъонца дола халкъа Iаьдал а хила йиш йоацилга.

4. Социалистически идеологии культуреи дегIакхувлара йола КПСС кулгалдара роль

Социализм йолаш Коммунистически парте лоархIамегIча функцей мугIаре дусаш да къахьегамхой коммунистически кхетамца кхебара декхар. Керда саг вIаштIехьваьле хьахул кердача общественни отношеней кIийлен тIа, цхьабакъда, из ше-шегIа хулаш дац. Йовзаш йолча ленински положенех пайда а эцаш, ала йиш я нах духовни дегIакхувлара парте дIахо а социалистически сакхетам юкъехьхьаш хилар.

Коммунистически общества саг вIаштIехьваьнна хьахилар йаьхха ханара процесс ма хиллара, цу процессе общества хIара член хIама хьадара къахьегамаи общественно - политически вахараи юкъеувзилга, лакха коммунистически сакхетам а идейность а йолаш кхевелга хадаргдоацаш вIаший тар а долийташ деш ма хиллара лийрхIад Ленина.

Кагирхой кхетамца кхебелга къаьстта а доккхача маIане лерхI КПСС. Хьалкхувш йоагIа ноахал — уж ба, боккхагIчар гIулакх дIахо а кхухьаш, коммунизм хьалъяра дIахора, кхы а чоалханегIара декхараш кхоачашде дезаш бараш.

Советски кагирхой тешаме ба ленински васкета — коммунизм Iомаяра. Царех доахка гIулакхаш да къахьегам дуккхабезилга, знанешта тIаккувлга, идейни тешам бенна хилар, шоаш юха ца кхобар, интернационализм. Хьалкхувш йоагIача ноахалах доахка уж дерригa дикагIа дола гIулакхаш Iомадайтар Коммунистически парти я.

Парте хIара деннара йоакхо ю юкъарча образованеи лакхереи школа толашагIча тайпара тоаяра, долла а хIама ду коммунизм хьалъяроси хIанзарча ханарча Iилма-технически революцеи дIадехараш ма хулла диззагIа кхоачашдеш уж хилийтара. Советски Союзе лакхерчеи юкъерчеи дешара заведенешка, сайранарча школай, курсий шеррача сете деша вагIа 80 миллион гаргга саг. царех хул берригача бахача нахах кхоалагIа дакъа.

Специальни знанеш Iомаяь караерзаяра коммунистически идейность вIаштIехьъяккхарца вIашагIхоттар — иштта ба культураи нах кхетамца кхебареи даькъе КПСС лаьца никъ. КПСС духьалъювл Iилма-технически революце «идеологи хьалаялаарга» кхоачола яхаш долча буржуазни хетараштa.

КПСС кIаьдъялар доаца терко ю коммунизм хьалъяра декхарий ерригача комплексага, хIанзарча ханарча Iилма-технически революце дIадехарашка хьежжа Iилма дерригa доакъош дегIакхувлара.

Ленински васкеташ кхоачаш а деш, КПСС кIаьдъялар доаца терко ю бу болх теоретически чулоацамагIа беш хилийтара, партийни кадрашка, берригача коммунисташка чIоагIа марксистско-ленински теоре лардаш Iомаяйтара, политически просвещене система, политически информаци, кепайоазои, радио, телевидене болх толашагIча тайпара тоабара.

Коммунизма хьалхагIара духовни гIулакхаш хьадараи керда саг кхетамца кхевараи юкъе литератураней искусстванеи лоархIамера моттиг къоастаю КПСС. Коммунизм хьаеш йоаллача обществана геттара чIоагIа хьашт долаш да литературеи искусствои. художественни творчества ерригa формаш боккъала а дика тоаенна дIаоттар. Парте низаш тIаахийтарца халкъа хьашташта гIулакх де оттаяьй искусствои литературеи. ХIаьта из культураи идеологеи даькъе Коммунистически партена карагIдийннача Iалаьмате доккхийгIча гIулакхех цаI а да.

Iилмана, литературана, искусствана кулгалдара болча ший балха тIа хадданза ленински идея новкъа йода советски коммунистий парти. Ленина, цкъа даьккха ца Iеш, хьалхадаьхад культура дешай хьакъехьа сов сихо лелаярах, администрированеца сов безам болаш хиларах лоралулга. Цо къаьстта белгалбаьхаб деш дола гIулакх къаьстта а фен де ховши делга дIадехача цу сферера парте тешам болийтара методий, идейни влияне лоархIам.

Данне а культурни вахара «юкъе ца гIертилга» дац администрировани бехке елга. Цу «юкъе ца гIертара» тIахьех художникеи Iилмахочуни автономи хиланза ярг ца хилар тийшаболх бар духьа моттийта могадеш кхайкадеча ревизионисташа. Цунца кхоачашде лерхIар культура сферера парте кулгалдара роль лохьелгеи толхаелгеи мара дац. Культура «автономи» могаеш кхайкаяра тIехьашка латт буржуазни идеяш юкъе ахара бола мукъа дIабехилга. Коммунизм хьалъяр гIулакх хилланеа хиланза даргдоацаш да коммунистически идейность чакхйоалаш чуенна, лакха художественность йола произведенеш парте хьалкхоабилга а санна, иштта литератураи искусстваи къаьст-къаьстача произведенешка советски общества социалистически идеологена хийра дола лерхIашдараш юкъе кхахьа гIертара критика елга а.

Идеологически къовсам дунен арене ирбеннача хьалашка общества духовни вахара даькъера партийни кулгалдар ше къаьсттача лоархIаме хинна дIаэттад. ХIанзарча хинарча идеяй боккхача къовсама лоархIам кхета а беш, юхадухьалара идеологически тIагIортам боаржабе гIерт империализм. Гуччахьарча а гIожача а антикоммунизмаца цхьана цо карайиду нонагIа маькара дола гIулакхаш: «цIена демократи» «цIена мукъалеи» хестаелга, шин система «конвергенце» идеяш йоаржаелга, коммунисташ дуккхача халкъа нахах ца лерхIилга, къама эгоизм могаеш кхайкаелга, и. кх. дI.

Коммунисташа цудухьа лерхI-кх буржуазни идеологеца машар хургбоаца къовсам лоаттабанза баргбоацилга, дуккхача къахьегамхой коммунистически сакхетам дегIаахари чIоагIбалари, марксистско - ленински хьехама лардаш цар кIоаргга кхетаяр Iалашданза даргдоацилга.

(АПН).

СЪЕЗДАГАРА СЪЕЗДАГА

ЦИФРАША ДУВЦ

«Советская Россия» яха совхоз керттерча даькъе комсаш кхееши царех чхьагIар доаккхаши я. Цу боахама я цхьаъ ах эзар гектар Iай дIакъувла комсаш, сезонах 12 эзар тонн комсех чхьагIар доаккха завод, 800 гектар оаха лаьтта 300 бежан, 750 хьакха я.

Совхоза къахьегамхоша, специалисташа хьинаре къахьегар бахьан долаш хоза а хеташ, хоам бе йиш хилар тха юртбоахама лоархIамегIа йола продукташ чуяреи уж паччахьалкхенга йоахкареи пхе шера план хапал хьалха кхоачашъяьй аьнна. Пхе шера планагIа лаьрхIар 1934 тонн долча 2764 тонн ялат чуденад, хIаьта из паччахьалкхенга дохкара план 127 процент кхоачашъяьй. Пхе шера лоархIамера комсий продукци яккхара план 124 процент кхоачаш а яь планагI лаьрхIачул совгIа яьккха продукци — 8531 тонн я. План 57 центнер йолча пхе шера юкъера лаьрхIача гектара тIара 72,7 центнер комсаш гулйир боахама къахьегамхоша.

ПятилеткагIа уж толамаш дахарах Облсовпрофа. Къахьегама Сийлен Книжка тIа дIаязъяьй совхоза коллектив.

Массанел лакхагIа хьувкъам чубера коммунист нов. Н. Гресов керте латтача комсаш лелаеча бригада 88 гектар йолча кхай хIара гектара тIара 146 центнер комсаш гулйир бригада болхлоша, план 70 центнер йолча.

Иштта дика къахьийгар дIадахача юбилейни шера а. Комсашта леззача тайпара доацаш хала дар цу шерара хаоттама хьалаш. Аьхки комсий бешамашка ша техар, хIаьта хьувкъам чуэцача хана, наггахьа мара ца соцаш йоачаш хилар. Цхьабакъда Iаламо хьалхашка уттаю халонаш эша а яь толамца кхоачашъйир оаха юбилейни шера план а социалистически декхараш а. Из бахьан долаш КПСС НохчГIалгIай обкома, Министрий Совета. Лакхехьарча Совета Президиума, облсовпрофа Ленински Юбилейни Сийлен грамота елар совхоза коллектива, хIаьта 117 къахьегамхочоа Юбилейни медалаш елар. Цу шера план 8910 тонн йолча 9535 тонн комсаш чуера, планагI лаьрхIачул дукхагIа даьккхар ялат, шура. Цудухьа паччахьалкхенга ялат дохкара план 137 процент, шура йохкара план 240 процент, комсаш йохкара план 107 процент кхоачашъе вIаштIехьаьлар боахама.

ДIададахача шерашкачул дукхагIа теркам тIабохийт кхашка хиш деккара минеральни моттигерчей удобренешца лаьтта гоадар. Из бахьан долаш дIадувча лаьттан хIара гектара тIара чуэпа хьувкъам шерра-шера лакхлу. Масала, 1966 шера цхьан гектара тIара 10 центнер мара далацар ялат, хIаьта 1970 шера хIара гектара тIара 22,4 центнер ялат чуйцар оаха, хIаьта ялат дохкара пхе шера задани 127 процент кхоачашъяьй. Иштта лийрхIачул дукха совгIа чуенай боахама кхашкара комсаш а. ДIаяхача пятилетках план 125 процент кхоачаш а еш 4533 тонн комсаш ехкай совхозо паччахьалкхенга. Цул хьалхарча пятилетке ехкачул цкъаи ахаззеи гаргга дукхагIа хул уж.

ДIададахача пхе шера дикка лакхъеннай тха къахьегамхой говзал а. Масала, хьаэцаргва вай механизатор А. Лихолат. План 3000 гектар йолча 4133 гектар лаьтта аьхад цо МТЗ-50 яхача тракторца, дика Iомаяьй балха говзал цу юкъа шиь Т-38 яхача тракторца 4389 гектар лаьтта аьхача Магомадов Хайруллас. Хьаккарч лелаеча Н. Лиманскаяс пхе шера 2460 хьакха хьалкхеяьй, хIаьта шофера А. Мирошниченкос шиь ГАЗ-51 яхача машинаца 565390 километр никъ баьб.

Шерагара шерага лакхлу комсаш лелаерий говзал а. ДIададахача пхе шера юкъера лаьрхIача 40 гектар йолча хий дехкача участка хIара гектара тIара 98 центнер комсаш гулъяьй З. Писькованкас. Цул дукха тIехьайнсаяц 60 гектарах хIаранс тIара 92 центнер комсаш гулъяь В. Сочука бригада а. Хий ца дехкача комсий бешамашка дика хьоккхамаш даьхад Л. Царнепкос кулгалдеча бригада. 84 гектар йолча бешара юкъера лаьрхIача хIара гектара тIара 74 центнер комсаш чуера цар. Иштта бола говзанчаш кхы дукха ба тха.

Дикача толамашца чакхъяьккхар дIаяха пятилетка чхьагIар доаккхача завода къахьегамхоша а. Алхха дIададахача цхьан шера план 8810 тонн йолча 12596 тонн комсаш чакхъяьхар заводе. Продукци йохкар план 110 процент кхоачашйир, хIаьта баь пайда — 760 эзар сом ба. Шоай кулгашна производственни заданеш тIехкхоачашъеш, чам бола малар хьадеш бола говзанчаш дукха ба заводе. Царех я керттера винодел Н. Любицко, купажисташ нов. Губина, Зацепина, фильтровщицаш Сальникова, Черникова, микробиолог Кутепова, болхло Хаджиев, иштта кхы дуккхабараш.

Комсаш лелаераштеи чахьагIар доаккхараштеи тIехь на бусаш, эшшача хана царна гIо а деш, хьинаре къахьийгар тха гIишлошъераша а. Юбилейни шера цар эксплуатаце дIаделар комсаш чуэцача гIо де ухача студенташта чуIе хьалъяь 400 сага лаьрхIа общежити, 200 сага хIама даа йиш йолча столови, шиш квартирах латта диъ цIа, минеральни удобренеш чулоаттае ши склад, 200 Iаса чулоаттаде йиш йола помещени, дуккха кхыяраш. ГIишлош хьалъеча хьоккхам а телаш къахьег коммуниста плотникий бригадира И. Зацепина, плотника А. Попова, каменщикаша Н. Усова, П. Фомина, штукатураша А. Никольскаяси, В. Ростуноваси, дуккха кхыбараша.

Боахама къахьегамхоша иштта толамаш доахаргдацар, нагахь санна дуккхача шеращка деиз тайп-тайпара формашца партийно-политически, профсоюзни болх ийса лела а беш, наьха къахьегам боагIача тайпара вIаштIехьбаьккхабецаре. 900 совгIа болхлой гIулакхера сеги вар юбилейни шера яьржача социалистически яхье дакъа лоацаш, 250 саг «коммунистически къахьегама ударник» яха цIи яккха гIерташ ва, хIаьта 150 саг из сийлен цIи лелаеш ва. Социалистически яхье баьинараша тIанйна социалистически декхараш массанена дIадовзийт, хIара бетта квартала, шера итогаш ю. Котало яьккхараштa карара-кара тела Цlе байраккхаш, вымпелаш, ахчан премеш, махбола совгIаташ тел, совхоза сийлен Доска тIеи сийлен Книжка тIеи дIаязбу, дуккхабараш салоIама цIагIа, санаторе ухийт.

КПСС XXIV съезда баха боагIача тайпара накъабахара лакха социалистически декхараш тIа а ийца, уж кхоачашдара тIагIертта къахьегаш ба совхоза кхаш лeладерашн фермай болхлойи. Комсаш кхеераш уж яIа, царна кхыдола агротехнически гIулакх лоаттаде Iомалуш ба. Шоаш агрокурсашка Iомадаьр практикаца дувз цар. Укх деношка кхашка минеральни органически удобренеш ехкаш ба уж.

Боахама механизаторий хIанз согтагIа дола гIулакх техника тоаелга да. Цар дош деннадар 1-гIа март хьатаотталехьа ремонт е езаш хинна 50 трактор кийча хулийтаргья аьнна. Из декхар кхоачашдара беррига шоай низ тIабахийта къахьийгад цар, цудухьа хIанзле мел эшар даь мастерскешкара арахийцай 35 трактор.

Терко тIаухийт боахама специалисташа комсаш лелаераша кулгаица ду низкъала дола балхаш механизировании хьисапе чакхдоахаргдола хьалаш кийчдара а. Иштта съезда накъаболхаш боахама чIоагIа пайдане гIулакх —фо детташ комсаш лаьттан кIалхара мукъайоаха 28 агрегат шоай низаца хьаергья аьнна декхар тIанйиар коммуниста нов. Шульдякова вIашагIтехача механизаторий отрядо. Творчески уйла айешеи кхетамцеи из болх вIаштIехьбаьккхача цар хIанзле лийрхIачул шиъ совгIа кийчъяьй уж агрегаташ. Цо йиш хулийтаргья хьалха комсаш хьайоастача болх беш хинна дукха къахьегамхой кхыча лоархIамеча балхашка хьожабе а из болх лоацача хана баь баккха а.

Съезда сийна къахьегама совгIаташ кийчде гIерт совхоза хьайбаш леладераш а. 25 марта шуреи дулхи дохкара квартальни план кхоачашъе лаьрхIача цар хIанзле толам баккха аьттув баьннаб—дIададахача шера январь бетта яьккхачул 79 килограмм тIех шура яьккхай цар байнача бетта хIара шоаш кхоабача Iаттагара. Съезд хьаеллача денга тха къахьегамхой дикача толамашца кхоачаргхилар а кердача пятилетке боахама экономика кхы а лакхлуш хургйолга а хьагойт цу дерригнеша.

А. ТАЛАЕВ,
Наурский района «Советская Россия» совхоза парткома секретарь.

КПСС XXIV-ча съезда-сийнена накъабахара яьржача социалистически яхье Грозненски ремонтно-механически завода болхлошта юкъе хьалха латтачарех я сверловщица, коммунистически къахьегама ударник Баранова Любовь Ивановна. Сменни нормаш 120—130 процент кхоачашъю цо. Дукха сверловщикаш ба цо хьал я кхебаь хIанз балха тIа хьалха латташ. ХIанз цо сверловщица говзал Iомаеш я Виноградова Тамара.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьттехьа) шиь ученицана Т. Виноградована болх хьехаш я сверловщица Л. Баранова.

И. ПЛИЕВА сурт.

КАРАГIДАЬННАЧОХ КХОАЧАМБАЦ

КПСС XXIV-ча съезда сийна тIанйца социалистически декхараш кхоачашдеш ба Грозненски «Электроприбор» завода болхлой. Январь бетта продукцена реализаци яра план тIеккхоачаш а еш, заданел совгIа цар дIаяхьийта кийча продукци эзар сом мах болаш я. Товарни продукци арахецара бетта план а ханал хьалха кхоачашъяьй завода коллективо. Планал совгIа арахийца электрографически машинаш, шарикови ручкаш, кхыйола продукци 21 эзар сома маьха я. Завода цехашта юкъе яьржача социалистически яхье хьалхара моттиг лелаю Н. П. Гребнева керте латтача шоллагIча цеха коллективо. Цо эггара хьалха кхоачашйир бетта задани. Укх бетта кхы а хьинарегIа къахьег завода болхлоша.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

Кердачох баьнна пайда

Керттерча технико - экономически хьокхамашка диллача пхе шера задани 3 декабре кхоачашйир Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода коллективо. Халкъа боахама чIоагIа эша дукха продукци арахийцар заводо. 1969 шераца нийсдича лакхаоктанови бензин арахецара боарам 20 процент лакхбеннаб, маьхага диллача сийрда мехкдаьтта продукташ 39,2 проценти товарни продукци 41 проценти дукхагIа арахец. Иштта мехкдаьтта химена лаьрхIа йола бедал а совъяьннай.

ЛийрхIачул совгIа дикка пайда а беш 104,1 процент кхоачашйир продукцена реализаци яра план. Къаьстта дика овсаре къахьийгар керттерча технологически цехийи установкайн коллективаша. Производства эффективность лакхъеча доккха дакъа лаьцар цар. Ераш я царех дикагIъяраш. Завода ветеран коммунист П. И. Румянцев керте латтача № 3 йолча цеха коллективо катализатора товарни продукци арахецара юбилейни шера план 15 октябре кхоачашйир. Соахк август бетта денз кердача шера чотах къахьегаш я коммунистически къахьегама сийлен цIераш лелаю 43—1, 43—2 технологически установкаш. Дукха творчески къахьийгар № 8 йолча цеха коллективо а.

ДIаяхача пятилеткагIа технологически прогресс чакхъяккхара, керда техникеи толашагIйола технологии производствана юкъейоалаеча а дика гIулакхаш карагIдийнад завода коллективана. ГрозНИИ болхлоица цхьана «АЦНИ» тайпара керда лакхаактивни катализатор кийчйир, цхьан установка коллективо. Опыта лаьрхIа йола из продукци лоацача ханеи дикеи кийчъе могар царна. Керда катализатор йоаккхаш йолча № 3 йолча цеха коллективо арахецаш йола товарни продукци кIезиг ца а йолийташ дIабода мах лохбаьб. Керда техника юкъейоалаярца дувзаденна каталитически крекинга процессагIа 43—1 установке промышленни хьалашка тохкаш я керда катализатор. Цу установка коллективо из маьхера катализатор тахкара болх дика вIаштIехьбаьккхя дIаболабаьб. Кердача катализаторо процесса экономика айергхиларах тешаш бацар юххьанца. Цхьабакъда технологически режим нийса а лелаеш крекинга процессана квалифицированни кулгал дарах дика хьокхамаш даьхар. Бедалах пайда эцара эффективность дикка лакхъелар, цунах доаккха бензин а дукхагIа хилар.

Соахка ГрозНИИ могадарах кхы а пайданегIа, дикагIа йола катализатор яккхара технологи вIашагIъеллар заводе. Иштта лоацача хана «ЦЕОКАР-2» тайпара опытни парте керда катализатор кийчйир 43—5 установке. Каталитически крекинга процессе из тахка юха а 43—1 установка коллективана тIадиллар. ХIаьта вIалла дага доацаш хилар хьокхамаш. Бензин кхы дукхагIа къаьстар, вешта аьлча, шера планал совгIа 3,9 процент.

Серно-кислотни алкилироване процессе бедалах эффективно пайда ийбара дешаш къестадеш я № 2 йолча цеха коллектив. Цу процессе бедал дика кийчъяр бахьан долаш соахк лаьрхIа йола продукт 1,5 процент дукхагIа хьакъоастае йиш хилар. Катализатора керда тайпаш кийчъяра керда технологи юкъекхувлареи бедалах бензин дикагIа хьакъестадареи чотах духхьал соахк 1182 эзар сома маьха средствах кхойир.

Бедал, реагенташ, энергоресурсаш, къахьегама а ахчан а средстваш кхомбеш дIаахийтарга хьежжа хургда предприятие экономически хьоккхамаш. Уж дешаш хьалхарча плане уттаду завода коллективо. Цудухьа духхьал соахк массехк организационно-технически мероприяти чакхъяккхарах нормах хьокхамашка дIадоlар кIезигдаларах 465 эзар сом кходир, цу даькъе энергоресурсаш кхоярах 214 эзар сома баь пайда а болаш.

Уж хьокхамаш кхы а доккхагIа хургдар, нагахьа санна ерригача резерваех пайда ийцабаларе, къаьстта хIаман кхомбареи хьурмат дареи дакъе. Цхьайолча производственни участкашка йоагIачул дукхагIа дIаухийт электроэнерги, кхыйола нормируеми расходаш.

Производства эффективность лакхъеча хьинаре дакъа лаьцар новаторашеи рационализаторашеи. Рационализаторски предложенеш балха юкъейоалаяра юбилейни шера план толамца кхоачаш а еш 309 эзар сом (план 280 эзар сома йолча) кходаьд цар. ХIаьта пхе шера хьоккхам мел боккха ба укх масала хьахьокх: 1,5 миллион сома эффективность йола 2300 предложени. ДикагIвола рационализатор лоархIаш ва № 3 йолча цеха слесарь Исраилов Iийса. 13 рацпредложени еннай цо.

Боккхача маьхе я авторски коллективаша енна рацпредложени. Ераш я царех цхьаяраш. ВорхIлагIча цеха мастера нов. Чокаева, мастерске начальника нов. Калашникова болата задвижкай вIашка увтта моттигаш хьекхара приспособлени хьаяро 13,9 эзар сома маьха 60 задвижка кхоаяьйт.

Деррига иштта тайна да аьлча бакъдац. Производственни боахаме толамашта лалла кхоачамбоацараш а да. Ритмично болх баьбац хьалъяь яьккхача ЦГФУ установка. Дуккхача отраслешка пайда ийбу къаьста (индивидуально) углеводород йоаккхаш я из установка. Вознесенски, Нефтекумски газ чакхйоахача заводий бехкагIа да из, хIана аьлча договор даьча тайпара кхоачам хиллал бедал хилийтац цар установкана. Цудухьа ритмично дIабодац болх а.

Соахк цхьаболча бетташка дукха совленагIа зехьа мехкдаьтта продукташ йоаеш моттигаш хилар заводе. Къахьегама дисциплина телхаярах а дукха зехьа балха ха яйра. Иштта пайда ца луш ахчан средстваш а дIаахийтар. Профсоюзно-боахама конференце дийца а дийца уж кхоачамбоацараш дIахо ца хилийтара йоля мероприятеш белгалъяьхай. Цул совгIа уж мероприятеш балха юкъейоалаяро резерваех биззагIа пайда а ийбеш производства эффективность лакхъергья. Цу конференце КПСС XXIV съезда мабоаггIара накъабахара лакккхара социалистически декхараш тIанйцар. Царех керттера мероприятеш белгалъяха безам ба са.

Продукци арахецареи маьхалъяккхареи шера план 27 декабре кхоачашъе;

Хьалхарча квартала план ханал хьалха кхоачаш а еш съезд хьаелла ди тIакхачалехьа планал совгIа итташ эзараш сома маьха продукци арахеца;

Кхыча мехкдаьтта чакхдоахача заводийн тхоайн хьашташта эша керда промышленни катализатор арахеца;

Планах лерхIачул 0,5 процент электроэнерги, 1,5 процент Iи, 1 процент доагор кIезигагIа дIададахийта;

Технологически процесс эргаяхарах, керда техникеи толашагIа йола технологи юкъейоалаярах, къахьегама овсарлеи производства эффективности лакхъярах шера планал совгIа 120 эзар сом пайда бе.

Доккхийи бехктоккхамеи да уж декхараш. Уж толамца кхоачашдара ерriга торонаш йолаш я. Лакха квалифицированни кулгал а деш къахьегами кхетами дерттIа вIаштIехьбаккхарах, наьха сакхетамахи цар творчествахи тийша да из сийдола гIулакх. Тешам ба завода коллективо из, хьинар кходергдоацилгах. ХIана аьлча хьамсарча парте XXIV съезда цо кийчду хьаьналча къахьегама совгIат да из. Из исторически событи иштта езъе лерхI завода болхлоша.

Л. КУРАЧИНСКИЙ,
Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода экономически дешашта вола директора заместитель.

ЦУН ИРАЗ — БАЛХАЦА

Грозненски района «Ермоловский» совхозе балха воагIаш а дукха болх баь вар Ишхаев Асу. Совхозе чIоагIа эшаш вар из говзал йола аьшкпхьар. Цхьаккха хIама дIахьокха Iомаде дезаш вацар из, хIана аьлча массехк шера болх беш дика караерзаяьяр цо шиь говзал. Из «Ермоловский» совхозе къахьегаш вола а даьннад хIанз дийтта шу. Асу хьаьнал къахьегаш хилар къагга хьахьокх цун къахьегама книжкашеи цхьа цIов хиллал йолча Сийлен грамоташеи. Шиь балха овсарле лакха хилийтара, болх боахама пайданегIа хилийтара наькъаш леха Iема Ишхоев, совхозе балха венача юхьигах а шийна ма хетта боахама пайда лургбола маьхе хIама корадагIацар хьогI яхаш уйла еш вар.

Совхоза шоллагIча отделене пхьоале болх беш виъ саг вар. Аьшкпхьараши дахчанпхьараши бар уж. — Вайх шиъ кхыча балха а ваха, висача шинне виъиена метта болх бе беза, — аьлар Асус шиь новкъосташка. Бакъда, цу ханна цхьа хало декхар эттар царна хьалхашка: 55 говра лаьш тоха, 25 гIудалкха, массехк тракторий лафеташта ремонт е кхевергвий хьох ши саг?

— «Сахьта тIа а хьежаш, совхоза кулгалхошка баьча балха сомаш тхона, яхаш ца лелем кхедергда», — аьлар Асус.— совхоза экономика вай воаш па чIоагIийча хьан чIоагIъергья. Аз бергба аьшкпхьара а дахчанпхьара а болх, цаI соца хила. Пхьоале болх беш волча Аздамиров Хьизбулийна а нийса хийтар Асус дагалаьцар. Ше жIов еттарал совгIа аьшкпхьарал а дахчанпхьарал а доаллаш ца хиларах, со хьоца Iергва ала карагIца доалаш лаьттар из. Хьизбуллий дагарчох кхийтар Асу. Цо из шийца витар Хьизбулла 35 шу мара далаза тоавенна зIамига саг вале а, кховзткъа шу даьнна Асу цул тIехьвусаргволаш вацар.

Виъиена меттел болх бе халадар шин сага. Бакъда, хIара бетта совхоза 120 сом кходар а дацар кIезига гIулакх.

Тайп-тайпара ханаш яьнна вале а, балха цхьатарра мутIахь вола ши доттагI ялаташ чуэца сагота ха хьаэттача шин сменах болх бе безаш хилар. В. И. Ленина 100 шу дузача шера, шоай боахама экономика лакхъяра низаца кхобеш къахьийгача, Аздамиров Хьизбуллина шиь говзал Iомаяьча Асуна ахчан совгIат, Сийлен грамота енна ца вуташ Юбилейни медаль а елар. — Баркал хилда партена а правительствона а, —аьлар Асус совгIат хьа а эцаш, — парте еча йоакхоно лоаттаву со... — Асу, пенсе вода ха ма йий хьа, болх бита а бита са хIана лаIац Iа. аьнна шийга хаьттачунна лоацца жоп лу Асус: «Сона къавала лац».

— Дукха болхлой ба тха шоллагIча отделене, бакъда, Асу санна болхло ва ала халам да, — йоах отделене бухгалтера Зубиев Махьмада. — Балха мутIахь волча Асус еррига хIана енияц аьнна шиь говзал дIаеннай Хьизбуллийна. цунна хIанз дика хов аьшкпхьарал а дахчанпхьарал а де.

Коммунистически къахьегама ударника Ишхаев Асус тIехьтIехь лакхъю шиь балха овсарле. Отделене, совхозе вайза ца Iеш Iерригача районе дика вовзаш а везаш а ва из. Хетаргахь боахама дукха пайда лургба цо хIанзчул тIехьагI а.

Аьттув балба хьа, Асу.

Ц. ЯРАГИЕВ.

Хьалъеш латт студентоград

Грузе столицана Тбилисена йистте Багеби-Сабуртало районе студенчески кагирхошта керда городаш хьалъеш латт.

Тбилисски паччахьалкхен университета проректора Леван Гедеванишвиле АПН корреспондента дийцар:

— 240 гектар моттиг дIалоацаш хьалъячa здaней комплекс хургья из. Студентограде йиъ зона хьалъе лаьрхIад: институташи Iилма-тохкама лабораторешi юкъе хургйола дешара зона; чуIеча цIеной зона — цига хьалъергья студенчески общежитеш, профессорско-преподавательски состава лаьрхIа цIеноаш; спортивно-унахцIенон зона — 20 эзар сага моттиг хургйола стадион, спортивни залаш, некаш ду бассейнаш а йолаш; дешара центр дIахо деГIайоалае лаьрхIа зона.

Вузовски общежитеш кхо эзар моттига лаьрхIа я, цхьабакъда, хIара цIагIа Iераш шин студентал тIех хургвац.

Студентограде хьалъеш я культурно-общественни центр — кафе, столови, клуб, бытовой гIулакхаш ду комбинат, кинотеатр. Кхы цхьаькха а дика совгIат кхоачаргда студенташка: городока территоре тIа хьаелларгья 5 миллион книжкай фонд а йолаш йола керда Iилман библиотека.

Георгий Безиргани,
АПН корреспондент.

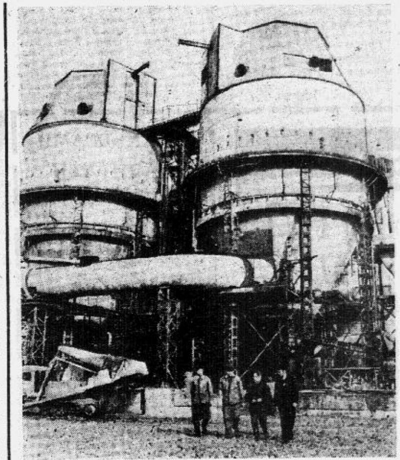

МОЛДАВСКИЙ ССР. Белаcки Биохимикий коллективо хьинаре микробиологически синтеза промышленноста духхьашхаръяр. Биохимикий коллективо хьинаречa къахьегамца белгалдаьккхар дIадаха шу, доакъара дрожжеш хьабара план тIехкхоачаш а яь.

Къонача предприяте тIа—тIа шерлу коммунистически къахьегама ударникий цIераш. Укх шера хьалхарча квартала план ханал хьалха кхоачашъе лаьрхIад заводской коллективо.

СУРТА ТIА: заводерча комплексех цаI. Хьалхашкехьа (аьрдехьара аьттехьа) производстве хьалха латтараш — П. Долинцэ, М. Змэу, Л. Мутовина, Н. Данилюк.

Э. Мечника сурт.
ТАСС фотохроника.

КЪАХЬЕГАМХОЙ — ДУКХАГIА ЙОАКХО

Ховш ма дий лазар кхийтта саг верзане хала долга. Дуккха а аттагIа, пайданегIа да нагахьа санна шиь укахцIено ше лораеш хилча. Вешта аьлча, цамогаш хинначул тIехьагIа дарба деча аттагIа да лазарах лоравала. Дуккха нах ба (болх бераш ца бераш) чеп лазараш долаш, хIаьта гипертония яха лазараш дараш кхы а дукхагIа ба.

Цхьабакъда медицински служба хьежача гучадаьннад диетически кхачанга бовла безараш беррига а хьагучабаьха ца хилар. Нагахь санна укх тIеххьарча хана производственни медперсонало из болх холуш гоабаьбале а стационарни поликлиникий лораша цу даькъе деш хайра хIама дац. Диетически кхачанга баха безача наьха спискаш дIателац цар фабрично-заводской моттигерчеи комитеташка. Из бахьан долаш лаьрхIа цу гIулакха хьахийцача ахчан средстваех бизза пайда эца вIаштIехьдалац профсоюзни комитетий. Духхьал соахк хьахийцача 56 эзар сомах 39 эзар сом мара дIадахийтанзар, е 71 процент. Цу тIа белгалдаккха деза, хIара шера хьахецаш дола ахча дукхагIа хул: Цхьабакъда хIанналца бизза пайда ийцабац цох. Къаьстта во хьож цу гIулакхага Грозненски аьшка-бетона конструкцей завода завком, № 8 йолча гIишлои-монтажни управлене постройком. Главнефтеснаба группком, иштта кхы а дукханахьа. ЛоархIамеча гIулакхa хьахийца долча цу ахчан тIера болхлой йоаккхоина цхьаккха кепиг дIа-ца дахийтараш а ба. Царех я № 6 йолча гIишлои-монтажни управлене постройком. Цу гIулакха цхьаболчар шоаш бехктохаме ца лоархIалга.

Цхьабакъда дуккхача профкомитеташа е йоагIаш йола йоакхо ю болх беча наха диетически кхача хилийтара. Царна лаьрхIа помещенеш лоаттаю, кхача кийчбеш нах а болаш, е массанена юкъарча помещенешка къаьстта кийчбу. Иштта гIулакхаш дика лоларех я «Красный молот», «Электроприбор», радиотехнически заводаш, химкомбинат, иш. кх. дI. Цигарча профорганизацеша айхха бувзам лоаттабу шоай медперсоналаца, иштта поликлиникий лорашцамах бечеи общественни кхача кийчбечеи организацешта деттъ цамогаш бола нах. ХIана аьлча цар шоай кIезига йоакхо юндаь. Масала, Революце проспектера № 12 йола диетически кхачан столови хIанз массане а юкъара хиннай. Иштта цига санна кхы дуккхача заводий столовешка а диетсолаш доацаш да. Цхьайолча моттигашка тIеххьара тIатела даар даьд диетхачах. Масала, «Октябрьнефть» НГДУ профсоюза промкомо диетически кхача кийчбелга вIаштIехь а ца доаккхаш талонаш тийлар диетах болчарна, тIаккха цар тикашкеи столовешкеи бекъа кхача ийбир царех.

Цу гIулакхага лаьрххIа хьежай облсофпрофа Президиум. Гучудаьннад торговлеи здравоохранени министерстваша къахьегамхошта юкъе профилактически мероприятеш дIакхахьара болх мела лелабелга. Долаш дола кхоачамбоацараш дIа а доахаш общественни моттигашка, предприятешка диеткхача хилийтареи из эша нах белгалбахеи декхирийла яьй уж министерстваш. ХIаьта эггара хьалха цу гIулакхага хьажеи тахкеи де дезар деи декхарийла я областнои, районнии, фабрично-заводской комитеташ.

С. ЧУХАРЕНКО.

Книжкаш дешараштa

Шиь тайпара библиотечни городок хьалъеш латт Москве. Из хIанз СССР Iилмай Академе общественни Iилмаех информацеш телача Институтерча фундаментальни библиотекан хьалъеш латтача СССР унахцIено лораяра Министерства Центральни Iилман медицински библиотекан здaней кийча комплекс я. Шиь тайпарчарна юкъе Советски Союзе эггара лоархIаметIарча хранилищашта юкъегIоргья фундаментальни библиотека. Цун фонд 7 миллион тайп-тайпарча изданеех латташ хургья. Кастта шиь наIараш хьаелларгья цо читателашта.

4 эзар совгIа библиотека я хIанз Москве, царна юкъе дунен тIа йоккхагIйола — Ерригсоюзни Ленина цIерагIа библиотека, кхыча мехкий литература библиотека, исторически библиотека, Горьке цIерагIа Iилман, Московски Паччахьалкхен университета, кхыяраш. Эзар гаргга библиотека я профсоюзий доалахьа, ужжал кхаш — школашка. Алхха паччахьалкхен библиотекаш 368 библиотека я Москве. Царех 131 берашта лаьрхIа я. 1970 шера читателаш тIанийцаб 10 кердача библиотека.

(АПН).

«СЕРДАЛО»
3-гIа оагI. 4 февраль 1971 шу.

Пионерий маршруташ

Грозненски № 22 йолча школе лаьрххIа лелабу пионерски маршрутий болх. Со ювца хьожаргва «СССР - са Даьхе», «Зарница—71» яха ши маршрут.

Хьалхарча маршрутах лаьцна дувц цу школе йоаккхагI йолча пионервожате Калустова Жаннас. Пионерски марше дакъа лоац школе мел йолча пионерски отряда. Лохерча класса дешархошта школа уллача районе бахача цIи хеза болча нахагара материалаш гулъяр тIадиллад. Районе цхьатарра цIеноіш чудоагIача участкашта йийкъай. ХIаьта уж ерригаш я йиълагIча классе дешархошта тIачIоагIъяь. ПхелагIча классера бераш «Красный молот» завода къахьегамхой ветеранах йола материалаш гулъеш ба. Уж заводе хиннаб, цига комсомольцашца хьоашал тессад. Завода комсомола комитето новкъостал даьд царна ветераний тайпан цIераш, адресаш довза.

«СССР - со Даьхе» яха маршрут шоай даьй - мохк Iомабарца дIайолае лаьрхIад ворхIлагIча «А» классерча дешархоша. Уж хIанзле Нохч - ГIалгIайче цIи хезача моттигашка экскурсе баха хиннаб, революционни Грозне истори, цун дегIаена промышленность, культура ейзай. Из экскурси чакхъяьнначул тIехьагIа «Тха социалистически Грозный» яха альбом арахеца лаьрхIар бераша.

«СССР — са Даьхе» яхача маршруте чуйоагIаш я культура йовзара отдел а. Укх школе иллеи халхареи ансамблаца, теникий театраца хьалха денз лелаш хьадоагIа доттагIал дIахо дахьа лаьрхIад цар. Ансамбла кулгалхо волча а баха шоай отряда шефство лелаяр дийхар бераша. Цар дехар хьаллаьцар республика заслуженни артиста Дагаев Валида. Цунгара гIо хургхиларах тешаш дар бераш шоаш а, хIана аьлча цу школе каст-каста воагIаш хул из ше, цига дешаш я цун ший ши йоI а. Гастролеш чакхъяьнна цIабаьхкача шоаш боагIаргхиларах тешабир цар дешархой. Из дош доха а данзар. Дукха ха йоаццаш пионераш болча хьоашалгIа баьхка хилар ансамбла солисташ Дидигов Мухьмад, Ранеов Кюри, Дагаев Валид. Российски Федераце гIолла городашка Мурманске, Ленинграде кхычахь яьча выступленех дийцар, берашта шоаш цигара ена сувенираш, открыткаш делар. ЮхабоагIаш концерт оттадергдолаш бахка лаьрхIад цар.

Теникий театраца къаьнара доттагIал да берий. Пхе шера цун болхлошца гIулакх доагIаш хиннаб хIанз комсомольцаш бола 8-ча класса дешархой, шоаш леладаь гIулакх хIанз 4-чен, 5-чен, класса пионерашта дIаденнад цар. Школе сайре йолаш цига вена хилар теникий театра художник Комаров Игорь Владимирович. Цунца цхьана дIахо шоаш берг болча балха план оттайир бераша, Школе кукольни театр вIашагIдоллача гIо де, театро мел оттаеча представлене аха, кхыметтел цхьайолча хана цу юкъе дакъа лаца а бокъо еннай берашта.

— Цхьабакъда, цхьаькха да, аьлар Игорь Владимировича, ховш хила деза шо, дика дешаш воацар оаха гIо де хьаэцаргвоацилга. Бераш массане а цхьана дош лу дика деша а дешаш цига дакъа лаца.

Цу тайпарча гIулакхах кхоачамбаь Iац бераш. Цу маршрута декхарех царна тIадиллад теникий театра истори яздар.

ШоллагIйолча «Зарница - 71» яхача маршрутах лаьца дувц юнармейски батальона штаба начальника иттлагIча класса дешархочо Хорцев Сашас.

— Эггара хьалха тхоай болх оаха дIаболабир Iай дIахьоргдолча доккха тIема-спортивни ловзара план оттаярца. Цу гIулакха тхона новкъостал ду шефаш болча салташа.

Артиллере ди дездеш уж болча хилар дешархой. Уж миштa бах хьежар, цар герз, тIема техника ейзар.

— Тха балха юкъе кердадар фуд аьлча, укх шера «Зарница» яхача ловзара юкъе дакъалоацаш боацача хьалхарча класса дешархошта шефство лелаяр, йоах штаба начальника заместителя Носков Юре.

Школе иштта вIашагIъелла я милице къонача доттагIий отряд а. Цунна керте латт Изварин Андрей — иттлагIча класса дешархо. Переменашка школе чу а цун коа а дежурни хул отряда членаш.

В. АЛАЕВ.

СУРТА ТIА: йоккхагIйола пионервожати Ж. Калустова юнармейцашца керда илли Iомадеш йоалл.

М. Пашкова сурт.

Социалистически серои хьахилийтача торонех тIа-тIа дукхагIа хулаш дола советски халкъа духовни хьашташ Iалашдара дикагIа пайда эца безаш ба культура болхлой. Цу доккхийча декхарашта юстара латтац района къахьегамхошта идеологически кхетам балара а пятилетка хьалхарча шера планаш КПСС XXIV-ча съезда сийна тIайийца социалистически декхарашн хапал хьалха кхоачашде уж оарцагIбахара хадданза болх беш бола Надтеречни района культура учрежденеш.

1970 шера дикка дукхагIа хиннаб клубашкеи библиотекашкеи ухараш. Цо хьахьокх, цига чакхйоахаш йола мероприятеш шоай чулоацамга диллача дукхха а сакъердамегIа хинна хилар. Тайп-тайпарча темаех лаьца 170 совгIа тематически сайре яьй, 680 гаргга лекции доклади йийшай, 140 совгIа концерт деннад художественни самодеятельносто, книжкаш дешарий 18 конференци яьй библиотекашка керттерча даькъе ленински темах лаьца.

Надтеречни района культура учрежденешта хьалхашка доккхий декхараш латт парте XXIV-ча съезда даха доагIача тайпара накъадахара. ХIанз тха район культура учрежденешка къаьстта оттаьча тематикагIа чакхйоах парте съезда хетаяь мероприятеш, масала: «Съездагара съездага», «Парте съезда вай хьинаре къахьегем» яхаш девиз а йолаш йола сайренаш, хаттарийи жоплйи сайренаш, производстве хьалха латтаращца кагирхой вIашагIбеттабалар, дукха кхыраш. Укх шера 1 феврале денз районе 7 дийнахь болх беш я «КПСС XXIV-ча съезда накъадолхаш» аьнна йола агитпоезд, цул совгIа 3 феврале денз тхо долча я Нохч-ГIалгIай АССР культура Министерства агитпоезд а. Агитпоездащца автотика, медицински машина, дIа-юха лела библиотека, Надтеречни районни культура ЦIен агитационно - художественни бригада. Цу юкъа агитпоездаша чулоацаргья района ерригa нах баха пункташ, хIаьта цига клубайн культура ЦIенойн сценашка сайренаш ергья, «Знание» яхача общества лектораша лекцеш ешаргья дунен халкъашта юкъерча темаех лаьца, гойтаргья агитколлектива программа.

КХОАНА ДУКХАГIА ДАР ДУХЬА

«Культура Дворецийн ЦIенойн, клубий, библиотекий 9-гIа республикански хьажари КПСС XXIV-ча съезда хеталаь художественни самодеятельностага 9-гIа хьажар чакхдаккхара хьакъехьа соакх декабрь бетта КПСС обкома бюрос, Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совето, облсовпрофа президиумо баь соцам, тха района клубашка, культура ЦIеношка, библиотекашка беча культурно-массови балха хIанз чакхйоахача формайи методийи дикал хьахьокхара йола экзамен морг хургба. Тханцига хьажараш кийчдареи чакхдахареи балха кулгалдара вIашагIъелла оргкомитети хьажарий комиссеши я. Из лоархIаме мероприяти чакхйоаккхача хьалхарча деношка денз тха района культура учрежденеша клубийи библиотекайи балха тайп-тайпарча формащца пропаганда ю парте XXIII-ча съезда КПСС ЦК декабрьски (1969 ш.), июльски (1970 ш.) Пленумий решенешта, берригa болх тIаберзабу района къахьегамхой марксистско - ленински мировоззрени, къахьегамцара коммунистически гIулакхаш, Даьхеп толамех доккхал дара уйла хилийтара.

ХIанз районе вIашагIа а ехка даим болх беш я художественни самодеятельноста кружокаш Надтеречни района культура ЦIагIа, Знаменски, Братски культура ЦIеношка, Новогорски, Мекен-Юртовски юрта клубашка. Цар балха тIа чIоагIа лоархIаме хIама да, художественни самодеятельноста коллективаш цар шоайла дIа-хьа ухийташ хилар.

Массехк дош ала безам ба са шоай болх дика беш болча нахах. Уж ба, масала: Знаменски районни библиотека заведующи Д. Магомадова, Надтеречни библиотека заведующи З. Хусиева, Горагорски поселка библиотека заведующи Т. Гаврилова, Братски культура ЦIен директор М. Алибеков, клуба заведующи Х. Конев, кхыбараш. Районни культура ЦIен карагIдаьнна дика гIулакхаш дукха да, цун иллеи халхареи ансамбль чIоагIа дика лоархIаш я тха района къахьегамхоша меттел, цун доазонел гаьнна арахьа а. Шерра-шера дукхагIа хьинар дола къахьегамхой ух цунна юкъе, цун кулгалхоша К. Дзугаева, В. Султаханова, А. Зайпаева шоай деррига низаш дIател из творчески дегIа кхувлара.

Культура учреждений материально-технически база — цига чакхйоахача ерригача культурно-массови мероприятей лард. Белгалдаккха доагIа, дIадехарашта цо хIанз а кхоачамбеш ца хилар. Музыкальни инструменташ, театральни костюмаш ца хилар бахьан долаш йоккха культурно-массови мероприяти чакхъяккха массанахьа а вIаштIехьдалац. Хетачох, шоай территереш тIа ядача культура учрежденешта, юрташкарча къахьегамхошта дикагIа салоIилга вIаштIехьдаккхара эша инвентарь Iалашъеча цхьан тайпара новкъостал де совхозаш декхарийла я. Шоай культура учрежденешта костюмаш, мебель, сценашта хьалхашка доададу занавесаш ийцача «Надтеречный» комсаш лелаечеи (директора В. Аслаханов, партбюро секретарь П. Киломатов), «Озерный» (директор М. Висантов, парторганизаце секретарь Л. Гайрбекова) совхозашкара дIайиккха, вож совхозаш хIанз укх сахьата, халахете а, эшаш дола новкъостал деш яц. Нохч-ГIалгIай АССР культура МинистерствагIолла культура учрежденешта хьежаду ахча тоъац тха районе бахача наха тIа-тIа дукхагIа хьашт дола духовни хIамаш кхоачашдара, цудухьа совхозаша шоай торонашка хьежжа ахча хьежаде деза культура учрежденешта. Цу даькъе дикка бехк кхоач культура учрежденеш чуйолча зданешта ремонт яра шоай ханнахьа оарцагIа ца йовлача, вокх шерага даьннача остаткашкара ахча ца хьежадеча къахьегамхой депутатий юртийн поселкайн Советашка а.

Дикача хIамашта ниисса кхоачамбоацараш а да районни культура учрежденей балха тIа.

Цхьайолча учрежденей, масала, Маковкин клуба (заведующи А. Шайтукаев), цу хуторерча библиотека (заведующи П. Давлакова) балха практике хIанз а бокъонца вIаштIехьа а даьина дIадоладеннадац доккхагIдолча ноахалца, производстве хьалха латтаращца, пятилеткай ветеранашца, орденаш лелаерашца, тха районерча гIорбаьннача нахаца кагирхой вIашагIбеттабалара сайренаш чакхйоахилга. Цхьайолча культура учрежденеша хIанз а дIадаьккхадац социалистически яхь лелам тIагIоллара, форманна хьахьувкхилга хIанз а массанахьа а чIоагIъеннаяц коммунистически къахьегама ударникашта, кагирхой бригадашта хетаяь сайренаш-портреташ санна, йола балха формаш.

КПСС XXIV-ча съезда дахама доагIара накъадахара берригача мехка шерра дIайолаеннача кийчонах кхы цхьаькха а дIахьалхашкахьа цхьа гIа баккхар хургда марксизма-ленинизма идеяшта пропаганда яра беш бола культурно - просветительни болх айбара. Культура отдело хаьдда планаш оттаьй районе культура учрежденей болх эргабаьккха тоабара, культура кхуврчий материальни база чIоагIъяра чакхдаха деза гIулакхаш белгалдаьд. Культура учрежденей болхлоша декхараш тIайийцад КПСС XXIV-ча съезда баха боагIача тайпара накъабахара, уж кхоачашдара шоай деррига хьинар айдаь къахьегаш ба.

М. ХАИМЫШЕВ,
Надтеречни района культура отдела заведующи.

Сакъердаме хIамаш

АРАЛЬСКИ ФОРДА КЪАЙЛЕНАШ

Аральски форда лоархIамегIарча башхалонех цаI — форда боарам тоъал чIоагIа хувцалуш а (3—4 м) цхьан метте ца латташ а хилар. Цхьабакъда, эггара сакъердамегIа дола хIама гучадаьннад Аральски фордеи Каспеи боарамаш вIаши нийсдича. Арал хих бизза болча хана Каспе чурча хин боарам лоха хул. Теркам тIаозаш да, дIадаха шу чакхдала доаллача хана денз хIанзалца Арала чурча хин боарам лакхбелар миссел Каспе чурча хин боарам лохбенна хилар. Цунах хетадала тарлуш да, лаьттанна кIалхарча цхьан канала чу гIолла уж ши форд вIашагIкхет аьнна.

ШЕЛАЛ ЙОЛЧА ХЬАЛАШКА

Температура нолал 80 градус лохлуча Антарктиде массехк иттдиш тайпара хьайбаш дах, лаьттах тIайоалаш хIамаш я. Къаьстта дукха я укхаза тIехьа тIа хьахинна петараш оалараш. Цхьайола организмаш боарам боаццаш чIоагIа духьалъотталу шелала. Масала, массаза а юкъерча шоралашка тIаювлача гаьн — смородина ткъовронгаш 253 градус температура а йолаш долча кислорода чу ехкай, хIаьта цу чура хьа а яьха уж хи чу ехкачул тIехьагIа чIонакаш хийцай цар.

ЙОВЗАНЗА ЙОЛА ДИЙНА ХIАМА

Американски океанологий вIаштIехьдаьннад 4000 метр кIоаргача форда чурча хьалхагIа йовзанза хиннача кIоаргача хи чу яхача осьминога сурт даккха. Сурт даьккхад «Чкъаьран» — хи кIал гIолла лелаеча электронни камера новкъосталца.

ХИЙИ КИСЛОРОДИ ДОАЦАШ

Дунен тIа я шоаш мел яьккхача хана цхьа тIадам хий ца молаш е садоаккхача хана цIаккха а фецара кислород чу ца озаш йола дийна хIамаш. Тайп-тайпарча бумбаргашка, нIовцискашка, садоахкача кхыча хIамашка царна хиланза ца доала хий кхоач химически наькъаца. Масала, барзкъашта хулача нецо «хьадоаккх» из ше дуача геттара декъача тхах. Кхыдола тайпаш вIалла кислород доацаш а даха Iемад. ХIаьта цхьайолча микробашта доккха дохьаж хул кислородах, цо уж йоаю.

Лаьттан тIара дийна хIамаш массадолча хьалашка яхара тамашийна дика тарлуш хиларо Iилмахошта дагадохийтад Лаьттан тIа яха са доалла хIамаш кхыча планеташ тIа а йоахалургхилар.

«Сельская жизнь» яха газет, 1971 шера 26 январь.

Доазол дехьара

ПРАГА ТРАНСПОРТНИ ПРОБЛЕМАШ

Готтига, хьувзаш йолха улицаш а Iалаьмате дукха архитектура памятникаш а долаш йола исторически дIанийсъенна Прага центр автомобилашца довпалла яхай. 90 процент пражанаш (хIара денна массе тайпарча транспорто дIаххувлача 1.800 эзар пассажирех) автобусашцеи трамваяшцеи лелаш а 10 процент мара легковой автомобилашца ца лелаш а боллашехьа а. къаьстта дукхагIа халонаш тIаоттаераш духхьал уж тIеххьарбараш ба. «Пик» сахьаташка Прага юккъерча даькъа тIа гIолла лелача автомашиний сухал юкъера лаьрхIача сахьата 10 — 15 километрал тIех яц. ПIаьраска дийнахь саррахьа, городашка баха нах дачашка кхача сихбеннача хана, 6 километрал тIехъялац из.

Городера автомобилаш тIа-тIа дукхагIа хул. Цу тIа а цар лелар дукхха массагIа а хул. Нагахьа санна 1956 шера пражски номер тIалаттача хIара машино шера 3.850 километр никъ беш хиннабале, хIанз — 8000 километр бу. ЧIоагIа хала да уж сайца лоаттаеча моттигий проблема къоастае а. ЛаьрхIача гучадаьннад, машинаш дIаоттаяь лоаттаяра 40 эзар моттиг эшаргхилар. Города юккъерча даькъа тIа ерригаш а 11.600 мара яц уж. Прага къаман комитето лаьрхIад машинаш сайца лоаттаяра система. пхорагIа йолчара йIоахалашха а яьккха хувца.

Юкъерча даькъа тIа гIолла лела машинаш цхьадолча даькъе арахьа гIолла хьовзае йиш хулийтаргья хIанз буллаш латтача «Север—Юг» яхача наькъо. Из никъ цхьан оагIорахьа шишша-кхоккха мугI болаш лелийта лаьрхIа ба. Цу тIарча Светофораша болх бергба «баьцарча талгIе» принципагIа. ЛерхIачох, наькъа тIа гIолла лелача машиний сухал сахьата 60—80 километр хургйолаш я.

Доазол дехьарча корреспонденташца беседа еча хана Прага приматора З. Зуска аьлар: «Овлангара денз къоастае езаш я тха транспортни проблема. Гучох теркам дукхагIа тIабахийта безаргба гIаш лелара..»

Пражаний керттера дегаондало —советски специалистийн оборудованеи новкъосталца хIанз хьалъеш латта метро.

Прага. **А. ГУЛЯЕВ,**
АПН соб. корр.

КОРТАМУКЪА ЯЛИЙТА АНДЖЕЛА ДЭВИС

БУДАПЕШТ. «Кортамукъа ялийта Анджела Дэвис» яхаш дIадех венгерски кагирхоша. американски коммунистка мукъаьяккхар духьа дерригача дунен тIа дIабаьржача болама юкъе а болхаш. ВЛКСМ ЦК инициативагIа. «Мальяр ифьюшаг» яхача будапештски еженедельника кхайкарал даьд мехкарча берригача кагийча нахагеи мехкарашкеи» Анджела газови камера кIалхаръяккхара!», «Анджела Дэвиса кортамукъале яьккхара!» уж тIа а хьехаш хьалхарча оагIо тIа еженедельнико кепатехад американски коммунистка кортамукъа хецилга дIадехаш дола плакат. Венгерски кагийча нахеи мехкарашеи из плакат тIера хоаддадий хьа а даьккхе. из протеста письмо чудоаллача конверта тIа е почтови открытка тIа а лотадий. Будапештерча американски посольстве дIадохьийт.

НЬЮ-ЙОРК. «Вашингтонски хьехархой профсоюзо хьаллоац Анджела Дэвиса бокъоний гадоаккхаш баьржа болам». — йоах американски столицерча хьехархой заявлене тIа. Анджела Дэвис, хьалха хинна Колифорнийски университета преподавательница, американски хьехархой профсоюза член я. «Анджела Дэвис кортамукъа яккхара тIехьара комитеташ вIашагIъехкай берригача мехка, дерригача дунен тIа», — пресс-конференце хьакхайкадир комитета председателя Уолтона.

СТОКГОЛЬМ. Швеце шерагIа баржаш латт американски коммунистка А. Дэвис кортамукъа яьккхара тIехьара болам. Укхаза вIашагIъеллача из кортамукъа яккхара тIехьарча къовсама комитето болх дIаболабаьб денал долча патриотка гадоаккхаш шведски общественносто выступленеш елга вIаштIехьдаккхара.

(ТАСС).

Лоацца хоамаш

ХАНОЙ, 2 февраль. (ТАСС). Лаоса Патриотически фронта Центральни Комитето заявлени яьй Лаосерча США агрессена эскалаци ярна дувзаденна, яхаш Патет-Лао радиос хьакхайкадаь чутIа а дегIа хоам бу ВИА агентства.

Американски авиаце дIахо а Лаоса территорена наьха санна чIоагIа бомбаш чутташ латтача хана, йоах заявлене тIа, 29 январе хиннача пресс-конференце США паччахьалкхеи секретара Роджерса хьакхайкадаьд, Индокитая моллагIча даькъа тIа ший тIема-фегарча низах пайда эца кийча я ВIашагIкхийтта Штаташ аьнна. Лаоса територе тIара сайгонски бIун тIема гIулакхаш хьалацара США авиаци юкъеяккха тарлуш хилар къайла а ца хьош. Лаоса доазонна йисте тIаэзад американскии къулбехьеи - вьетнамскии марионеточни бIун доккхий низаш, хIаьта мукъаяьхача Нижни Лаоса районашка тийша балхаш леладеш я диверсионно-разведывательни отрядаш.

НЬЮ-ЙОРК, 2 февраль. (ТАСС). «Лаьтта—Бутт» яхача трасса тIа гIолла дIахо ший никъ беш да «Аполлон-14» яха американски космически кема

Селхан отсекаш вIашагIтувсаш бола шод вIашагIа а баьккха, цунга хьежаб космонавташ, кема отсекаш вIашагIтувсача хана ялхазлагIа тохабелча мара бетта кабина керттерча блоках дIатасса вIаштIехьа ца далийта йола цун моттигаш телхара бахьанаш малагIаш да хар духьа. Нагахьа санна тоадулургдоаца эйпаш гучадаьнна хиннадаларе, тIаккха цо Бетта тIа хьоча наькъа программа юкъагIъяьккхар кхерам бар, хIана аьлча астронавтикаи космически аре тахкареи дешашта йолча Къаман управлене викало аьнначох, Бетта тIа Iоховшилга дита я Бетта гонахьарча орбите гIолла гобаккхарах кхоачамбаь Iе а дезаргдар.

Тахан космонавташ салеIа баьначул тIехьагIа царга хоам баьб НАСА-с кема Бетта тIа Iохоаде решени яь хиларах. Специалисташта хетачох, вIашагIтувсача мIарашка вIаштIехьдоацаш хIама нийсденнадац, цудухьа кхерам бац керттера блоки бетта кабина хьалгIетта лагIен Бетта гонахьарча орбита тIа вIашагIтовсача хана цо болх ца бар.

КАРАКАС, 2 февраль. (ТАСС). Венесуэльски городе Маракае хиннача Республиканско - демократически союз яхача парте лакхерча совета заседане массава раьза а волаш решени тIайийцай Венесуэле вIашагIйоллаш йолча «Керда низ» яхача цаI йолча шеррача фронта состава юкъеяха. ХIанз фронта юкъеух халкъа Хоржамий болами мехка кхыйола прогрессивни организацеши. Фронта керттера декхар — политически Iаьдал хьадоаккхилгеи Венесуэла халкъа гIулакха шерра социальни, политически, экономически эргалонаш елгеи.

КЪАХЬЕГАМИ КАПИТАЛИ

Шоай бокъонаш бахьан долаш лоаттабу къовсам сацийтац Итале къахьегамхоша. Неаполерча 40.000 металлургашеи машинашъерашеи стачка яьй. Цар протест кхайнаю болхлошна къовсам соцабайта гIерташ йолча администраце кхерам тIатувсараи шантаж лелаяраи духьала. 48 сахьата стачка берригача мехка дIайоладьяй къахьегама керда соглашени елга, вахарга дIабода мах даим IотIабетталуш хиларца дувзаденна къахьегамах тела мах нийсбелга дIадехаш болча бензовозий водителаша. ХIанз массехк ди даьннад Рима улицашка негар боалла: забастовка еш ба алапи тIатохийта гIерташ бола улицашкарча транспоота никъ телараш.

Забостовнаш тIа - тIа дукхагIа хул Англе. Стачка еш ба Суэнсера, Хейлувдера, Ливерпулера, Дагенхэмера, «Форда» компане заводий автомобилашъераш. Цар къовсам лоаттабу алапи лакхдайтар духьа. ДIахо а еш я дерригача къаман юкъара почтовиикий забастовка. Шоаш дIадехараш дизза кхоачашдалцца йолча хана къовсам лоаттабе лаьрхIа ба забастовка яраш.

—Соахк бIаррччача шера Британски гIайреш тIа 1784 эзар болхлошеи гIуланхерча нахеи дакъа а лоацаш 3.888 забастовка яьй, аьнна хоам баьб мел нах балха ба хьожаш йолча английски министерства. Из бахьан долаш дайнад 11 миллион гаргга балха ди—лучагIарчул 60 процент хIана дац аьнна дукхагIа Английски кепайоазоно белгалдоаккх, ииттал чIоагIа хьайна къовсам Великобритания 1926 шера массане юкъара забастовка хилча денз байза ца хилар. (ТАСС).

СУРТА ТIА: Ж. Г. Остапенко молхаш кийчъеш я.

С. ХАКИЕВА сурт.

«Березка» яхача тикана гаьна йоацаш Каменщикова улицагIа № 12 йолча цIагIа № 76 йола аптека хьаеллале молхаш ийе городa юкъе аха безар Старопромысловски районе бахача наьха. ХIанз сийрдача кхаь цIагIа хьалъоттаяь латт тайп - тайпара молхаш. Рецепташка хьежжа, наха эша молхаш кийчъе йиш йолаш я укхазара цхьа отдел.

Аптека хьайийлла дукха ха еце а, дика тешал ду аптека управляющи йолча Остапенко Жанна Георгиевнайна. 1966 - ча шера Московски медицински института формацевтически факультет яьккхай цо. Цу хана денз аптекашка болх баь дикка опыт Iоаяьй горсовета депутато.

ХА ХИЛИЙТАЦ

— Укх шера ханнахьа оарцагIбаьхар оаха тхоай механизатораш кхаш хьаьнндара, — йоах «Назрановский» совхоза Аьлтий-юртарча отделене управляюще нов. Мальсагова.

Цу отделене нов. Джамбуриев керте латтача бригада кхашка гурахь ялат дийнача 200 гектара тIа суперфосфати аммиачни селитреи тоссаш подкормка яь баьннаб. ХIаьта хьажкIаш гидуаргаш дIае лерхIача лаьттан хIара гектара тIа кхоккха центнер кхоачийташ тайсай уж удобренеш. КIезига ехкаяц бригада кхашка моттигера удобренеш а. ХIанзле боахама фермашкара кхай тIа дIаэзад 1300 тонн ширдаьнна кхо, укх деношка кхы а 700 тонн моттигера удобренеш кхашка дIайоаржаергья цар. Из болх беча механизатораш та юкъе белгалбаьннаб нов Мислауров Iумар, Хашагульгов Хьажмурад, Мациев Закре.

Иштта дика лел техника кийчъелга а. Мел эшар даь кийча латт деррига нохараш, макхаш, дукхагIа йола сеялкаш культиватораш, хIаьта мастерскера ремонт яь араяьннай ийс трактор. Тоаянза шиъ мара яц. Массанел хьалха шоай техника тоаяь баьлар Мальпев Дмитрий. Султанов Хьасан. Колоев Махьмад. кхыбараш.

Н. СМИРНОВ.

ХАОТТАМ

Тахан республике гIоллен Грозней лоадама йоачан а йоацаш, ди делкъийга кхачалехьа цхьаццайолча моттигашка дохк а доаллаш, кIезиг-дукха ша а билла, малхбоалехьара гIаьххьача боараме мух а хьекхаш ха хила а фегара температура республике гIолла цкъаза 3 градус йIовхали 2 градус шелали йолаш хила а тарлу, Грозне 0 градус гаргга хургья. ДIахорча шин дени шин буси кхаьла, юкъ-юкъе екха а екхаш, цхьаццайолча моттигашка лаьгIо йоачан а йолаш, дохк а доаллаш, хаьда лостам боацаш, гIийло, гIаьххьача боарамга кхоачаш мух а хьекхаш ха хила а фегара температура бийсашка 0—5 градус шелал, деношка 0—5 градус йIовхал йолаш хила а тарлу.

Метеостанци.

Редактора зам.
А. А. МЯКИЕВ.

Хьажа, ладувгIа

ТЕЛЕВИДЕНИ

4 февраль.

18.00 — Передачай программа. 18.05 — «КПСС XXIV-ча съезда — тха ударни къахьегам». Квартальни план — ханал хьалха. (нохчий меттала). 18.15 — Телевизиони кердадараш (нохчий, эрсий меттала). 18.35 — Киножурнал. 18.45 — Дунен халкъашта юкъера обозрени. 19.00 — Фигурни соалозаш хахкарах йола Европа чемпионат. Хьалхара соалозаш хахкар. Швейцарера передача. 21.00 — Передачай программа. 21.05 — «Гешт де бокъо йоацаш» яха художественни фильм (хьалхара сери).

РАДИО

4 февраль

6.30 — Концерт (гIалгIай меттала). 6.50 — Хоамаш. 7.20 — «Грозненский рабочий». «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.28 — «Сердало» газета обзор. 8.30 — Нохч-гIалгIай лирически ашараш (гIалгIай меттала). 16.05 — «Къона тIехье» (нохчий меттала) .16.20 — Доалдара школа (эрсий меттала). 16.35 — «Болхлой вахар» яха радиогазета (нохчий меттала). 17.00 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала. 17.15 — Миллионий ленински университет. Балха минута учет лелае (эрсий меттала). 17.30 — Керда хоамаш (нохчий меттала). 17.45 — Керда хоамаш (эрсий меттала). 18.00 — Ашараш. 18.10 — «Юртара вахар» (нохчий меттала).

ТЕЛЕВИДЕНИ

5 февраль.

18.00 — Передачай программа. 18.05 — Телевизиони кердадараш (гIалгIай, эрсий меттала). 18.25 — Хоамаш, реклама. 18.30 — Советски Республикай фестиваль. Белорусски ССР. Минскера передача. 20.00 — Шоана, бераш. 20.15 — «Гешт де бокъо йоацаш» яха художественни фильм. (шоллагIа сери). 21.10 — Передачай программа. 21.15 — Фигурни соалозаш хахкарах йола Европа чемпионат. Халхараш Швейцарера передача.

РАДИО

5 февраль.

6.30 — Иллеши ашараши халхара ашараши (нохчий меттала). 6.50 — Хоамаш. 7.20 — «Грозненски рабочий» газета обзор. 7.28 — «Ленинан некъ» газета обзор. 8.30 — «Царех доттагIий хилар» яха корреспонденци (нохчий меттала). 8.45 — Миллионий ленински университет. КПСС исторе документаш (гIалгIай меттала). 16.00 — «Къонал» (гIалгIай меттала). 16.30 — Халкъа ашарий концерт. (гIалгIай меттала). 17.00 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала). 17.15 — «Вай индустриальни мохк» (нохчий меттала). 17.30 — Керда хоамаш (нохчий меттала). 17.45 — Керда хоамаш (эрсий меттала). 18.00 — Ашараш. 18.10 — «Юрта Iуьре» (эрсий меттала).

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Ленина улица, 11 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3.44.96; редактора зам.—3.39.11; бехктохкама секретара — 3.34.38; партийни вахареи, культураи, промышленностеи отделий — 3.42.30; юрта боахама отдела — 3.42.28; письмой отделеи бухгалтереи — 2.60.71.

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революце проспект, 7/84.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3.44.96; зам. редактора — 3.39.11; ответственного секретаря — 3.34.38; отделов партийной жизни, культуры и промышленности — 3.42.30; отдела сельского хозяйства—3.42.28; отдела писем и бухгалтерии — 2.60.71.

Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции, 7/84.

СФ05028. Заказ № 1370.